

ZVONA

MJESEČNIK ZA
KRŠĆANSKU KULTURU

BROJ
2/569

OŽUJAK 2024.

RIJEKA

GODINA IZLAŽENJA LXII.

CIJENA 1€

**Razgovor: Andrea
Grillo, profesor teologije
sakramenata, filozofije
religije i liturgike**

**Pastoralna narav
Koncila preobrazila
je Crkvu**

Phyllis Zagano

**Sinodalno
razlučivanje i
žene u đakonatu**

**Razgovor s teologinjom
Veronikom Butorac i
psihologinjom Laurom Pavičić**

**Prisilna kontrola,
problem koji
se ne vidi**

Komentar

**Pastoral LGBTIQ+
vjernica i vjernika**

**„Ženo, što plačeš?
Koga tražiš?“
(Iv 20,15)**

*Na uskrsno jutro Isus briše suze Marije iz
Magdale. Neka obriše i naše suze i potakne nas
da krenemo ususret drugima te se prignemo nad
njihove potrebe služeći im u ljubavi i naviještajući
im radosnu vijest Kristova uskrsnuća.*

Sretan Uskrs!

Mate, nadbiskup

SADRŽAJ:

Zvona zvone	
Ravnopravnost	2
Sinodalni hod	
Sinodalno savjetovanje svećenika: Djelovati u službi blaženstva	3
Teološko-kulturna tribina	
Žena - izgubljena moć	4
Papa Franjo	
Žene još uvijek trpe nepravde diljem svijeta	5
Razgovor: Andrea Grillo profesor teologije sakramenata, filozofije religije i liturgike	
Pastoralna narav Koncila preobrazila je Crkvu	6-7
Komentar: Phyllis Zagano	
Sinodalno razlučivanje i žene u đakonatu	8
Prikaz knjige Andree Grilla	
Pristup žena zaređenoj službi	9
Razgovor: Veronika Butorac i Laura Pavičić	
Prisilna kontrola, problem koji se ne vidi	10-11
Sakramenti	
Katekumenat – obnovljena praksa prve Crkve	12
Dopisništvo Vatikan	
Kako nacrtati Papu i njegovu poruku?	13
Poruka riječkog nadbiskupa Mate Uzinića za Uskrs „Ženo, što plačeš? Koga tražiš?“	14-15
Medicinski kutak	
Uskrsna jaja i zdravlje	16
Crtice iz Gorskog kotara	
Goranski uskrsni stol	17
Biblija	
Blažena noć	18
Crkvena glazba	
Pjesme Velikog tjedna	19
Iz povijesne riznice	
Akvilejska patrijaršija od uzleta do utruća	20-21
Gospićko-senjska biskupija	22
Duhovni kolaž	23
Riječka nadbiskupija	24-26
Komentar: Tanja Grabovac	
Pastoral LGBTQ+ vjernica i vjernika	27
Oratorij „Za križem“ s Jelse u Rijeku	
Križ je dio naše svakodnevnice	28

Zvona zvone

Ravnopravnost

“Postat ću katolik kada papa bude žena.” Rekla mi je to prije više od 15 godina urednica jednih novina. Nisam znao što da joj u tom trenutku odgovorim. Razgovor je zapravo bio ugodan i plodonosan, pun uvažavanja i dobre volje s obje strane. Dogovarali smo suradnju Riječke nadbiskupije oko organizacije i provedbe programa obilježavanja 5. obljetnice boravka Ivana Pavla II. u Rijeci. Gospođa je bila agnostik i borac za ženska prava pa nakon uspješnog dogovora, uz svo uvažavanje ipak nije izdržala da ne izrazi i svoje neslaganje s Katoličkom Crkvom. „Postat ću katolik kada papa bude iz Afrike“, bila je njezina prva konstatacija. Na to sam lako odgovorio kako bi se to vrlo brzo moglo i dogoditi. Zapreke ne postoje i već se nakon Ivana Pavla II. ozbiljno razgovaralo o „papabile“ kandidatima iz Afrike. Bio sam čak uvjeren da bi to mogao biti sljedeći papa.

Shvatila je to i ona, zbog toga je pooštrila svoje kriterije i postavila novi uvjet: da papa bude žena. Bila je to godina uoči predsjedničkih izbora u SAD-u. U tijeku su bili stranački izbori za predsjedničke kandidate, a te su 2008. godine, za razliku od ove, bili iznimno zanimljivi. Tada aktualni predsjednik George Bush jr. i njegova Republikanska stranka nakon invazije na Iraq nisu imali nikakve šanse za novi mandat. Bilo je jasno da će novi predsjednik Amerike doći iz redova Demokrata. S obzirom da su njihovi kandidati bili Hillary Clinton i Barack Obama, bilo je jasno i da će novi predsjednik Amerike, po prvi put u povijesti, biti ili žena ili Amerikanac afričkih korijena. Hillary je u početku stranačkog izbornog procesa uvjerljivo vodila. Ipak, tog sam jutro pročitao nešto što me navelo na misao da Hillary ipak neće na izbore za predsjednika Amerike.

„Postat ću katolik kada papa bude žena“, rekla je, dakle, moja sugovornica. „To je pak malo teže. Otprilike kao i da predsjednik Amerike bude žena“, ipak sam odgovorio, braneci se i želeći objasniti da je teško izaći iz okova predrasuda i naslaga prošlosti, koje pritišću kako Crkvu tako i društvo. „Ali to će biti uskoro“, rekla je ona uvjereni da će Hillary dobiti glasove svoje stranke. Nekoliko mjeseci kasnije bilo je jasno da će Američki predsjednik po prvi put biti Amerikanac afričkog porijekla.

Iako mislim da je gđa. Clinton izbore izgubila zbog svojih vrlina i mana, a ne zato što je žena, ostao je pozadinski prizvuk nepravde i

osjećaj da društvo još uvijek nije spremno za ženu predsjednicu Amerike. Vjerujem da je novinarka s početka priče osjetila isto.

Petnaest godina i tri izbora kasnije, Amerika još uvijek nema ženu predsjednicu, a ta mogućnost trenutno nije ni na vidiku. Ovogodišnji kandidati za izbore, bivši i aktualni predsjednik, tipični su muškarci, bijelci u poznim godinama koji su cijeli svoj život proveli u poziciji moći.

Što se pak Katoličke Crkve tiče, pomisao da će jednog dana papa biti žena ne čini se više tako nemoguća.

Ovaj uskrsni broj Zvona izlazi u ožujku i sasvim prigodno posvećen je ženama. Otvaramo pitanja o ravnopravnosti i jednakim mogućnostima u prividno slobodnom društvu koje se ne može otresti patrijarhalnog nasljeđa. To isto pitamo i Crkvu koja velikodušno priznaje jednakost u dostojanstvu muškarca i žene dok

imalje provodi nejednakost u pravima. Pitanje o kojem uvijek valja promišljati je i nasilje nad ženama s pozicije moći u rukama muškarca.

Međunarodni dan žena, 8. ožujka, Ujedinjeni narodi 1977. godine proglasili su službenim UN-ovim praznikom za ženska prava i svjetski mir. U nas je taj dan ipak često označavan kao relikv prošlosti, ostavština neke druge države i omraženog komunističkog sistema. I zaista taj dan i datum, kao i prve proslave, ima socijalističke korijene. No, otpor prema proslavi Međunarodnog dana žena često je zapravo posve subjektivne prirode. To je otpor prema priznavanju činjenice da žena apsolutno nipočemu ne može i ne smije biti drugotna u odnosu na muškarca, manja u pravima, dostojanstvu i moći.

Pitanje ravnopravnosti ipak je vrlo slojevito, pa su i kod žena vidljiva razilaženja u prihvaćanju njihovog sadašnjeg statusa u društvu. Dok će neke nakon svega žaliti za prošlim vremenima i jasnom podjelom muško-ženskih uloga, druge će se zadovoljiti stanjem i promjenama koje su se dogodile u posljednjih 100 godina. Treće će pak reći kako je sve to još daleko od ravnopravnosti.

Bez obzira kako shvatili i slavili Dan žena, činjenica je da se njihov položaj u društvu, pa čak i Crkvi, u posljednjih 100 godina ipak promijenio na bolje. Bilo je to nužno. Je li i dovoljno? Stoga uz čestitke svima za Uskrs, čitateljicama posebno čestitam i Dan žena.

Danijel Delonga urednik.zvona@ri-nadbiskupija.hr

Uskrsni broj Zvona ove godine izlazi u ožujku i sasvim prigodno posvećen je ženama. Otvaramo pitanja o ravnopravnosti i jednakim mogućnostima.

Izdavač: RIJEČKA NADBISKUPIJA I GOSPIČKO SENJSKA BISKUPIJA; Urednik: Danijel Delonga;
Pomoćnici urednika: Bruna Velčić, Marko Medved; Uprava: Ul. Ivana Pavla II. br. 1, 51000 Rijeka; tel: 385 51 581 200;
e-adresa: zvona@ri-nadbiskupija.hr; Uredništvo: urednik.zvona@ri-nadbiskupija.hr
Žiroračun: Nadbiskupija riječka mjesečnik Zvona, ERSTE BANKA, HR2424020061500117497;
Račun za uplate iz inozemstva: ERSTE & STEIERMAERKISCHE BANK, IBAN: HR2424020061500117497;
Godišnja pretplata: 13,27 €; Priprema i tisak: TISKARA ŠULJIĆ, Viškovo;
Naslovica: Samostan

Sinodalno savjetovanje svećenika

Djelovati u službi blaženstva

Svećenici su promišljali o svojim župnim zajednicama i vjernicima kojima su poslani, promjenama u društvu i svijetu koje utječu i na vjerski život, novim izazovima s kojima se treba suočiti te o celibatu i dobrim i lošim stranama svećeničkog života.

Sotinjak svećenika iz četiri (nad)biskupije Riječke metropolije, nadbiskup metropolit te dva biskupa i dijecezanski upravitelj okupili su se 26. veljače na sinodalnom susretu u Rijeci. Vikar za pastoral Riječke nadbiskupije i organizator ovog susreta Mario Gerić sve je sudionike pozvao na „razgovor u Duhu“ uputivši ih da slijede novu metodologiju razgovora i susreta u kojoj je najvažnije znati slušati. Tema je bila identitet svećenika i đakona u poslanju sinodalne i misionarske Crkve koja je usmjerena ne samo izgradnji sebe same nego naviještanju Isusa Krista. Kako promatrati Crkvu zaista kao narod Božji u kojemu svi vjernici imaju jednako dostojanstvo i kako se kao službenici takve Crkve približiti vjernicima i svim ljudima, bile su glavne teme promišljanja.

Susret je održan potaknut smjernicama Generalnog tajništva Biskupske sinode u kojima je poziv na daljnja razmatranja i susrete u sinodalnom duhu koji će pomoći u pripremi Druge sesije Sinodalne skupštine u listopadu ove godine. Svećenici su tako iznosili svoja razmišljanja o vlastitu poslanju i promišljali o svojim župnim zajednicama i vjernicima kojima su poslani, promjenama u društvu i svijetu koje utječu i na vjerski život, novim izazovima s kojima se treba suočiti te o celibatu i dobrim i lošim stranama svećeničkog života.

Nakon molitve i duhovnog nagovora, koji je uputio dijecezanski upravitelj Gospičko-senjske biskupije Richard Pavlić, svećenici su razdijeljeni u manje skupine u kojima su iznosili svoja iskustva i promišljanja o zadanim temama. Voditelji skupina na kraju susreta iznijeli su sažetke svećeničkih promišljanja. „Naše je poslanje djelovati u službi blaženstva, a ne biti službenici straha i strašiti ljude“, jedan je od zaključaka. Istaknuli su kako je i sam ovaj susret i njegov sinodalni koncept novost koja je i njima bila potrebna. Primi-

„Naše je poslanje djelovati u službi blaženstva, a ne biti službenici straha“, jedan je od zaključaka susreta. Svećenici su pozvani biti evangelizatori, a ne samo službenici koji nude servis za potrebe vjernika.

„U današnjem svijetu, koji je sve više sekulariziran i u kojem je sve manji interes za Crkvu, vjeru i Krista, trebali bismo ponovo raspirati žar vjere i razvijati osjećaj pripadnosti Božjem narodu“, rekao je nadbiskup Uzinić.

jetili su da suvremeno društvo sve manje mari za vjeru i Crkvu, što nameće i nužnost promjene svećeničkog pristupa ljudima. Pozvani su biti evangelizatori, a ne samo službenici koji nude servis za potrebe vjernika. Primijećeno je kako u mnogim župnim zajednicama nedostaje autentična života u vjeri, molitve i zajedništva. Po pitanju celibata dominantna je bila podrška tom propisu koji svećenici prihvaćaju kao dar. Ipak, neki su izrazili i otvorenost prema mogućnosti da za neke buduće generacije taj propis bude izbor, a ne obveza, te istaknuli potrebu da o toj mogućnosti treba i dalje razgovarati i pratiti potrebe svake partikularne zajednice.

Trojica biskupa Riječke metropolije, Mate Uzinić, Ivica Petanjak i Ivan Štironja, također su u sinodalnom duhu promišljali o istim temama kao i svećenici, a njihove je misli prenio nadbiskup Uzinić. „U današnjem svijetu, koji je sve više sekulariziran i u kojem je sve manji interes za Crkvu,

vjeru i Krista, trebali bismo ponovo raspirati žar vjere i razvijati osjećaj pripadnosti Božjem narodu“, rekao je nadbiskup. Promišljanja trojice biskupa potvrdila su ono što su rekli i svećenici.

Uvodnom predavanju profesor Richard Pavlić svećenike je podsjetio na značenje dva ključna pojma za razumijevanje i stvaranje Crkve kakvu želi papa Franjo. To su sinodalnost i laici. „Iako je ovo susret svećenika, predlažem da ga gledamo kroz prizmu uloge laika u sinodalnoj Crkvi.“ Podsjetio je na to kako grčka riječ „sinoda“ znači „zajednički hod“ i poznata je još u prvim kršćanskim zajednicama. „Danas je to poziv na zajedništvo u kojem bi se svaki član Crkve trebao osjećati odgovoran za poslanje Crkve.“ Objasnio je i kako je pojam „laik“, također grčkog podrijetla, s vremenom opterećen značenjem „neuk“, a u početcima Crkve označavao je pripadnika naroda Božjeg. Ipak već je kod crkvenih otaca izražena podjela na klerike i laike koja se stoljećima produbljivala, sve do Drugog vatikanskog sabora na kojemu je opet definirano kako unutar naroda Božjeg postoje razlike u službi, ali ne i u dostojanstvu. „Uloga se laika nakon Sabora iznova vrednuje i ona je, implicitno i eksplicitno, vidljiva u župnim i drugim vjerskim zajednicama.“

Pavlić je podsjetio i na tijek sinodalnog hoda Katoličke Crkve u kojemu se tek nakon Druge sesije Sinodalne skupštine u listopadu ove godine mogu očekivati neki zaključci. Već je tri godine u tijeku priprema za zasjedanje biskupa, a u listopadu prošle godine održana je prva sesija Biskupske sinode. Priprema za Sinodu o sinodalnosti poprima povijesne razmjere po količini i kvaliteti sudionika koji su imali priliku svojim razmišljanjima i stavovima sudjelovati u tome, rekao je Pavlić citirajući glavnog izvjestitelja Sinode Jean-Claudea Hollericha.

D. D.

Žena - izgubljena moć?

Podčinjavanje ili lažna sloboda – ni jedan od dva ekstrema za ženu nije dobar.

Žena u Crkvi i društvu bila je tema Teološko-kulturne tribine u organizaciji Riječke nadbiskupije održane 28. veljače u Nadbiskupskom ordinarijatu u Rijeci. „Katolička Crkva jedina je koja štiti dostojanstvo žene u suvremenom svijetu“, rekla je predavačica Lidija Košir objasnivši kako tu misli na nauk Crkve, ne nužno i praksu. Uvijek aktualna tema u suvremenom društvu još je i pojačana poticajima pape Franje da žene budu aktivniji sudionik života Crkve, ravnopravnije i više uvažavane, istaknula je u uvodnim riječima voditeljica tribine Andreja Jakubin.

Predavačica je psihološko-teološki analizirala ulogu žene u Crkvi i društvu te dala presjek povijesnog i religijskog razvoja te uloge. „Kada kažem da Crkva jedina štiti ženu, govorim o nauku, ne mislim pritom na svakog pojedinog svećenika koji tome pristupa sa svojim nasljeđem, odgojem i kulturom u kojoj je odrastao.“ Dala je tako odgovor na pitanje kako je moguće da danas, 2000 godina nakon Krsta i njegova nauka, još uvijek ima nasilja nad ženama. Složila se da je i Crkva tijekom povijesti griješila te ženi dodjeljivala uloge koje su bile uvjetovane svjetovnim obrascima i društvenim statusima. Kristov nauk po pitanju jednaka dostojanstva muškaraca i žena bio je revolucionaran za ono vrijeme, a takve su bile i prve kršćanske zajednice. Kasnije, kada je kršćanstvo postalo religija Rimskog Carstva, u taj su muško-ženski odnos ušle naslage postojećih odnosa unutar društva. „Za Crkvu do Drugog vatikanskog sabora ženama je bila namijenjena uloga majke unutar obitelji. Tek se nakon Sabora govori o jednakom dostojanstvu, ravnopravnosti i mogućnosti angažmana u Crkvi i društvu.“

Poticaji Sabora, međutim, još uvijek tek trebaju zaživjeti u svakoj osobi pojedinačno. „Prečesto se i danas govori o muško-ženskim ulogama, a dugo se i šutjelo o zlostavljanjima unutar braka.“ Istaknula je kako je, iako ni u Crkvi situacija još uvijek nije idealna, nauk Crkve i Isusa Krista pozitivniji u zaštiti ženina dostojanstva od suvremenih društvenih trendova: feminizma, gender ideologije i lažne sigurnosti u novcu. „Danas žene upadaju u istu zamku koju je zmijski, đavao, postavio Evi. To je laž da može sama odlučivati što je dobro, a što zlo. Prva stvar koja je tim lažima napadnuta jest majčinstvo, a onda i obitelj. Današnji svijet konstantno nudi svoju katehezu lažne slobode, a zapravo ne daje odgovor na pitanje tko je žena.“ Istaknula je kako ni jedan od dva ekstrema – ni podčinjavanje ni lažna sloboda – za ženu nije dobar.

U povijesnom presjeku istaknula je kako dostojanstvo žene proizlazi iz samog starozavjetnog opisa stvaranja svijeta i čovjeka u kojemu Bog ženu stvara nakon muškarca, njemu za pomoć. „Tu pomoć treba shvatiti kao nešto božansko, a ne kako je danas možemo shvaćati kao nešto sporedno, pomoćno.“ Stari i Novi zavjet donose primjere hrabrih, samosvjesnih i poštovanih žena, a isto se ponavlja i u povijesti kršćanstva unatoč društvenim uzusima.

U pozitivnom primjeru nauka Crkve istaknula je brojne poruke sv. Ivana Pavla II. „Njegov je odnos postavio temelje nama danas da očuvamo dostojanstvo žene“, zaključila je Košir.

Sinoda ženama daje jači glas

Sestra Nathalie Becquart iz organizacijskog tima svjetske Sinode istaknula je važnost trenutačnog sinodskog formata za žene – „Sinoda o sinodalnosti proces je kojim se ženama daje jači glas“, rekla je dotajnica Glavnog tajništva Sinode u Rimu 6. ožujka.

„Dosadašnji koraci Sinode, primjerice na razini biskupija i kontinenata, pokazali su da žene žele više sudjelovati u crkvenom životu, posebice u procesima donošenja odluka. Žene se često osjećaju neviđeno u Crkvi, rekla je s. Nathalie Becquart. Do sada dostupna sažeta izvješća o Sinodi pozivaju na puno i ravnopravno sudjelovanje. „Žene su pokretačka snaga iza sinodalnosti“, dodala je redovnica. Žene obično imaju više suradnički stil vođenja i Crkva to treba.

„Žene žele da im Crkva bude saveznica u svakom području njihova života“, dodala je Becquart. Žele također ulogu unutar Crkve i podršku Crkve u borbi protiv diskriminacije. Redovnica je govorila na konferenciji žena liderica koju su organizirali Caritas Internationalis te britansko i australsko veleposlanstvo pri Svetoj Stolici.

Svjetska Sinoda koju je sazvaio papa Franjo višefazni je proces koji traje od 2021. godine. Sadržajno je riječ o Crkvi budućnosti, primjerice o novoj raspodjeli uloga između biskupa, svećenika i župljana. Svjetska Sinoda završit će u listopadu ove godine završnim središnjim zasjedanjem skupštine Sinode u Vatikanu. Među oko 350 članova te skupštine s pravom glasa ima i žena, izvijestila je KNA.

Žene još uvijek trpe nepravde diljem svijeta

Žena svojom jedinstvenom sposobnošću za suosjećanje, svojom intuitivnošću i svojom urođenom sklonošću za skrb, zna unijeti ljubav tamo gdje je nema i ljudskost tamo gdje se ljudsko biće bori da pronađe sebe.

Papa Franjo primio je 7. ožujka sudionike međunarodne i međusveučilišne konferencije „Žene u Crkvi: stvarateljice ljudskosti“, istaknuvši važan prinos koji u Crkvi i u društvu daju vjernice laiknije i redovnice, izvijestio je Vatican News.

U našem vremenu, razdrtom mržnjom, u kojem je čovječanstvo, kojemu je potrebno osjetiti se voljeno, umjesto toga često ranjavano nasiljem, ratom i ideologijama koje guše najljepše osjećaje srca, prinos žena prijeko je potreban, jer žena svojom jedinstvenom sposobnošću za suosjećanje, svojom intuitivnošću i svojom urođenom sklonošću za skrb, zna unijeti ljubav tamo gdje je nema i ljudskost tamo gdje se ljudsko biće bori da pronađe sebe.

Te Papine riječi sudionicima konferencije prenio je o. Pierluigi Girolì iz Državnoga tajništva Svete Stolice, kojemu je papa Franjo, nakon kratkog pozdrava prisutnima, povjerio svoj govor jer mu ga je – kako je rekao – zbog prehlade, bilo teško pročitati.

PRIMJERI DESET SVETICA

Papa je istaknuo primjere deset svetica kojima je posvećen taj akademski događaj čija je svrha upoznati druge sa ženskim genijem i vrjednovati ga. Riječ je o sv. Jozefini Margareti Bakhiti, č. sl. B. Magdaleni od Isusa, sv. Elizabeti Ani Seton, sv. Mariji od Križa MacKillop, sv. Lauri od Sv. Katarine Sienske Montoyi, sv. Katarini Tekakwithi, sv. Tereziji od Kolkate, sv. Rebeki Petri Chobog Ar-Rayès, bl. Mariji Beltrame Quattrocchi i č. sl. B. Daforozí Mukasangi – osobnostima koje su u različitim vremenima i kulturama te u vremenima kada su žene bile više isključene iz društvenoga

i crkvenoga života, vlastitim i drugačijim stilovima potaknule inicijative ljubavi, obrazovanja i molitve te izazvale nove duhovne dinamike i važne reforme u Crkvi – istaknuo je Papa.

U CRKVI TREBAMO CIJENITI ŽENE

Sveti Otac se također spomenuo brojnih nepoznatih ili zaboravljenih žena koje su, svaka na svoj način, snagom svojega svjedočanstva poduprle i preobrazile obitelji i zajednice te dodao da je to Crkvi potrebno, jer Crkva je žena: kći, zaručnica i majka.

„Pomozimo jedni drugima, bez prisiljavanja i bez razdora, pozornim razlučivanjem, poslušni glasu Duha i vjerni u zajedništvu, pronaći prikladne načine da bi se veličina i uloga žene bolje cijnila u Božjem narodu“, pozvao je.

SVETOST JE MOGUĆA TRANSVERZALNA ODGOJNA LINIJA

Pohvalio je inicijativu papinskih sveučilišta, instituta i fakulteta. U kontekstu sveučilišnoga pastorala, nudeći svjedočanstva svetosti, osobito ženā, potiče nas da podignemo pogled, da proširimo horizont

svojih snova i načina razmišljanja i da se pripremimo za nasljedovanje visokih ideala – napomenuo je Papa.

Naglasio je da je svetost moguća transverzalna obrazovna linija u cjelokupnom pristupu znanju. Pritom je izrazio nadu da će sveučilišta, osim mjesta studiranja, istraživanja i učenja, biti informativna mjesta

VAŽNOST OBRAZOVANJA

Papa je istaknuo koliko je važno obrazovati žene, koje su često diskriminirane, posebice ondje gdje im je uskraćeno obrazovanje.

„U svijetu, u kojemu žene još uvijek trpe toliko nasilja, nejednakosti, nepravde i zlostavljanja

- a to je skandalozno, još više za one koji ispovijedaju vjeru u Boga “rođenog od žene” - postoji ozbiljan oblik diskriminacije, koji je upravo povezan s obrazovanjem žena.

Od njega se strahuje u brojnim kontekstima, ali put do boljih društava prolazi upravo kroz obrazovanje djevojčica i djevojaka, što koristi ljudskom razvoju. Molimo i zauzmimo se za to!“ potaknuo je papa Franjo.

te formativne sredine, u kojima se pomaže otvoriti um i srce djelovanju Svetoga Duha.

Zaključio je da je stoga „važno upoznati druge sa sveticima, i posebno sveticama, u svoj dubini i konkretnosti njihove ljudskosti: na taj će način formacija moći još više dotaknuti svaku osobu u njezinoj cjelovitosti i jedinstvenosti“, prenosi Vatican News.

Andrea Grillo, profesor teologije sakramenata, filozofije religije i liturgike

„*Klasična ekleziologija, koja se razvijala od prvih stoljeća, ali koja je svoje mjerodavne i obvezujuće postavke stekla počevši od drugog tisućljeća, radila je na dvije odlučujuće 'razlike': onoj između muškaraca i žena te onoj između klerika i laika. Ponovna razrada ovih razlika postala je zadatak od Drugog vatikanskog koncila nadalje.*”

Razgovarao: Marko Medved

Pastoralna narav Koncila preobrazila je Crkvu

Ne postoje „suvremeni trendovi“ nego preobrazba svijeta, koja je započela u 19. stoljeću, a koju je Crkva stvarno počela prihvaćati nakon Drugog vatikanskog koncila.

Andrea Grillo redoviti je profesor teologije sakramenata i filozofije religije na Papinskom Sveučilištu sv. Anzelma u Rimu. Predaje liturgiku na Institutu za pastoralnu liturgiju u Opatiji sv. Justine u Padovi i na Ekumenskom institutu Sv. Bernardin u Veneciji. Autor je niza publikacija, a s njim smo razgovarali o aktualnim zbivanjima u Crkvi.

■ **Što se tiče otvaranju prema blagoslovu neregularnih parova, neki katolici, slično kao što to čine protivnici sinodalne Crkve, tvrde da je to podilaženje suvremenim trendovima, duhu svijeta. Je li „pastoral“ konfliktan teren?**

Pastoral je postao konfliktan onoga časa kada se Crkva poistovjetila s antimodernim društvenim poretom. Pogledajte raspravu koja se vodila o kinematografiji 1930-ih i 1940-ih. Smatralo se da je to raspad svih uvriježenih običaja. No unutar 20 godina sve su župe dobile i kino. Isto se mora reći i za borbu koja se u 19. stoljeću vodila protiv „željeznica“ ili „električnog svjetla“. Ne postoje

„suvremeni trendovi“ nego preobrazba svijeta, koja je započela u 19. stoljeću, a koju je Crkva stvarno počela prihvaćati nakon Drugog vatikanskog koncila.

„Pastoralna narav“ Koncila preobrazila je i nauk i disciplinu. Počevši od 70-ih godina prošlog stoljeća pa sve do prvog desetljeća novog stoljeća pokušavalo se oduprijeti toj „pastoralnoj naravi“. Otud pastoralna konfliktualnost. Očito je tema spolnosti, tema tipična za građanski sloj, postala mjestom svih polarizacija. Te polarizacije još uvijek snažno utječu na pastoralni pristup koji se lako poistovjećuje s održavanjem „javnog poretka“. Kriterij „izbjegavanja skandala“ apsorbira svako proročanstvo. To je buržoazizacija Crkve.

■ **Reakcije mjesnih Crkava na raznim kontinentima u odnosu na *Fiducia supplicans* bile su različite. Time odnos evanđelja i kultura dolazi u prvi plan. Znamo da su te napetosti tijekom povijesti proizvele mnoge probleme i nesporazume (sjetimo se samo prijepora**

■ Jedno od poglavlja Vaše knjige nosi naslov „Sinodalna perspektiva ponovnog čitanja ministerijalne predaje“. Prema Vašem mišljenju, o kojim će aspektima naše crkvenosti Sinoda uspjeti promijeniti perspektivu?

Živa je i nije uzaludna nada da Sinoda može promijeniti perspektive službovanja unutar Crkve. Vjerujem da su dva aspekta o kojima će se moći reći nešto važno s jedne strane način izvršavanja autoriteta, a s druge strane oblici sudjelovanja u životu Crkve. Kad se bolje pogleda, radi se o istom problemu, promatranom s dva različita gledišta. Prepoznati artikulaciju autoriteta znači identificirati na koji način i pomoću kojih instrumenata Kristovi učenici mogu autoritativno provoditi one zadaće (lat. munera) kojima su obdareni u krštenju (poučavanje, posvećivanje, upravljanje).

Činjenica da tradicija poznaje sakrament kao što je „zaređena služba“, koji se razlikuje od krštenja upravo u odnosu na „predsjedanje“ zajednicama, omogućuje promišljanje o mogućem „univerzalnom pozivu na predsjedanje“ koji bi nadišao većinu „zapreka“ koje je tradicija razvila kao „pragove“ za pristup zaređenoj službi. U tom kontekstu vjerujem da je razumno misliti kako bi i pristup žena zaređenoj službi (stupnju đakonata) i preobrazba oblika sudjelovanja naroda u biskupskom i prezbiterskom upravljanju mogli biti realni ciljevi sljedeće skupštine Biskupske sinode.

oko malabarskih obreda; u Hrvatskoj pitanje uporabe staroslavenskog liturgijskog jezika). Jesmo li danas zreliji i sposobni pomiriti pluralizam i jedinstvo (ne samo u liturgijskim stvarima)?

Čak i na ovom polju treba imati na umu da je istinski „pluralna“ Katolička Crkva iskustvo koje se rodilo tek tijekom Drugog vatikanskog koncila. Prvi put, prije 60 godina, nastala je svijest da je jedna Katolička Crkva sastavljena od pet različitih velikih kultura, s pet različitih kontinenata. Odatle raste potreba za „inkulturacijom“ i „akulturacijom“, koja proizlazi iz same naravi subjekata uključenih u vjeru. Očito se ne radi samo o „liturgijama“, iako je simboličko-obredni izričaj najosjetljiviji na kulturne razlike. No radi se i o razlikama u promišljanju autoriteta, obiteljskih odnosa, načinu inicijacije i načinu ozdravljenja.

Posve je jasno da dokument o blagoslovu nije moguće na isti način primjenjivati u zemljama u kojima su izvanbračne zajednice ili homoseksualne veze dopuštene, nametnute, zabranjene ili kazneno gonjene. Pravni uvjeti društva nisu vanjski pastoralnom činu. Nikad nisu ni bili.

■ Pitanje vezano uz „stari obred“ (lat. *Vetus Ordo*): liberalizacija koju je 2007. proveo Benedikt XVI. i zatim ograničenje pape Franje 2021. potaknuli su mnoge rasprave unutar Crkve. Je li restauracija liturgije pokušaj restauracije teologije, odnosno nostalgija za pretkoncilskom Crkvom?

Od samoga početka, možda onkraj pomirljivih namjera Benedikta XVI., bilo je jasno da vraćanje legitimiteta obredu koji je liturgijska obnova reformirala čini Koncil i obnovu iskustvima koja se mogu zaobići i u svakom slučaju od sporedna značenja za život Crkve. Ako u nekoj obitelji roditelji odluče da se od sutra promijeni prostorija u kojoj se obično jede, a onda dođe baka i kaže da tko želi, može jesti u novoj prostoriji, ali ako netko želi, može se vratiti i jesti u prijašnjoj prostoriji, prva je posljedica raskol unutar obitelji. To i dijete razumije, ali u Katoličkoj Crkvi, također zbog tromosti i licemjerja mnogih župnika i teologa, trebalo je 17 godina da to shvatimo.

Naravno, liturgija je uvijek i simbol. Tako su se svi oblici pretkoncilskog identiteta (svećenika, laika, biskupa, javnih izričaja i jezika) zavaravali (i bili su zavarani odozgo) da mogu biti spojivi s crkvenim zajedništvom. Mislim da bi svatko trebao vidjeti film „Kreuzweg“ koji pokazuje ljudsku i crkvenu izobličnost do koje vodi takav pristup.

Uz pitanje pretkoncilskog obreda, koji su, prema Vašem mišljenju, najveći izazovi s kojima se danas suočava katolička liturgija?

Katolička liturgija izazvana je radikalnijim problemom od pretkoncilskog obreda. Riječ je o „drugoj etapi“ liturgijske obnove, tj. o aktivaciji obnove u smislu „aktivna sudjelovanja“ (lat. *actiosa participatio*). Obnova je, ako pažljivo pogledamo, bila samo sredstvo za aktiviranje drugačijeg oblika crkvenog sudjelovanja u liturgiji.

Riječ je o „provođenju“ nove liturgije, koja funkcionira drugačije od pretkoncilске. Kako bismo to učinili, moramo „dati riječ novim obredima“. To se često nije činilo. Zapravo, ako se novi obredi slave sa starim mentalitetom, prije ili kasnije stari se obredi pokažu boljim za sve, kako za svećenike tako i za narod. Ukoliko u 2024. godini svećenik „govori“ misu, a narod je „sluša“, onda je puno bolji misal Pija V.! Ako, međutim, shvatite da misu „slave“ svi kršteni, od kojih su neki službenici, a jedan predsjedatelj, onda ne možete, a da ne upotrijebite obrede liturgijske obnove. Vjerujem da je *Desiderio desideravi*, apostolsko pismo pape Franje o liturgijskoj formaciji Božjeg naroda, tekst koji može predvoditi takav hod i proces „recepcije“ liturgijske obnove.

■ Na dnevnom je redu i žensko pitanje. Nedavno ste objavili knjigu „Pristup žena zaređenoj službi. Ženski đakonat kao sustavni problem“ (tal. „L'accesso delle donne al ministero ordinato. Il diaconato femminile come problema sistematico“) u izdavačkoj kući San Paolo. Dakle, kako možemo spriječiti da se eklezijologija oslanja na razliku između spolova?

Razlika među spolovima ozbiljna je stvar, sve dok ne postane alibi za ostavljanje žena u stanju podložnosti i manjine. Pravo pitanje glasi kako danas adekvatno primijeniti veliku intuiciju kojom je Ivan XXIII. u svojoj posljednjoj enciklici *Pacem in terris* naučavao da je ulazak žena u javni prostor, sa svim svojim dostojanstvom, „znak vremena“. Ovaj fenomen, o kojem je on pisao 1963., preobrazio je svijet, ali imao je malo utjecaja na Crkvu, koja se branila od te ideje, iznoseći krhke, ako ne i nedostojne argumente.

Klasična eklezijologija, koja se razvijala od prvih stoljeća, ali koja je svoje mjerodavne i obvezujuće postavke stekla počevši od drugog tisućljeća, radila je na dvije odlučujuće „razlike“: onoj između muškaraca i žena te onoj između klerika i laika. Ponovna razrada ovih razlika postala je zadatak od Drugog vatikanskog koncila nadalje. Otpori se danas tiču i prve razlike (koja se smatra prirodnom) i druge (koja se smatra objavljenom). Na teolozima je razotkriti predrasude koje raspiruju kako prvu tako i drugu.

Phyllis Zagano bavi se pitanjem đakonata žena i bila je članica Papinskog povjerenstva za proučavanje ženskog đakonata 2016. – 2018. Zaposlena je kao istraživačica na Sveučilištu Hofstra, Hempstead, New York, a njezina je najnovija knjiga „Just Church: Catholic Social Teaching, Synodality, and Women“ (Samo Crkva: Katolički socijalni nauk, sinodalnost i žene) (Paulist, 2023.).

Poslala nam je ovaj tekst, objavljen u časopisu The Tablet 21. rujna 2023. (<https://www.thetablet.co.uk/blogs/1/2550/synodal-discernment-and-women-in-the-diaconate>) kao doprinos sinodalnom razlučivanju.

Sinodalno razlučivanje i žene u đakonatu

Proces počinje činjenicama. Dok se neka tumačenja razlikuju, činjenice o ženama đakonima dobro su poznate i prihvaćene od strane stručnjaka. Potrebno ih je razmotriti u svjetlu Duha Svetoga. Tada, i samo tada, može se tražiti konsenzus.

Piše: Phyllis Zagano

Narod Božji postavio je pitanje. Sinoda bi mogla odgovoriti. Što je sa ženama đakonima? *Instrumentum laboris* navodi: „Većina kontinentalnih skupština i sinteze nekoliko biskupskih konferencija pozivaju na razmatranje pitanja uključivanja žena u đakonat. Je li to moguće zamisliti i na koji način?“ Osobe i lobističke skupine s obje strane iznose svoja mišljenja. Ali mišljenje nije činjenica, a lobiranje nije razlučivanje.

Sinoda o sinodalnosti vježba je razlučivanja, a istinsko razlučivanje ovisi o tročlanoj formuli „vidi, prosudi, djeluj“. Za prvi korak potrebne su činjenice. Drugi zahtijeva molitvu. Za treći potreban je konsenzus.

Dakle proces počinje činjenicama. Dok se neka tumačenja razlikuju, činjenice o ženama đakonima dobro su poznate i prihvaćene od strane stručnjaka. Potrebno ih je razmotriti u svjetlu Duha Svetoga. Tada, i samo tada, može se tražiti konsenzus. Sljedećih pet točaka presudno je za razlučivanje može li Crkva vratiti žene u đakonat.

ŽENE SU SLUŽILE KAO ĐAKONI

Bez sumnje, žene su služile kao đakoni u ranoj Crkvi, barem do dvanaestog stoljeća. Enormna količina dokaza počinje time što sveti Pavao predstavlja Febu kao „đakona Crkve u Kenhrej“ (Rim 16,1-2). Iako nitko ne tvrdi da je Feba bila sakramentalno zaređena, smatra se da je imala službu

jednaku onoj sedmorice koji nose muška imena i koje su postavili apostoli u Djelima apostolskim, a od kojih nijedan nije nazvan „đakonom“ (Dj 6,1-7). Brojni izvori potvrđuju da su, s vremena na vrijeme i od mjesta do mjesta, žene pomagale pri krštenju i krizmanju žena, bile odgovorne za katehezu žena i djece, nosile euharistiju bolesnim ženama i pomazivale ih, brinule

Žene su već školovane za propovjednice, za kanonsko pravo, diljem svijeta obavljaju većinu karitativnih djela. „Dobro je“, kao što je Drugi vatikanski koncil rekao o muškarcima „koji vrše službu doista đakonsku“, „da se polaganjem ruku... ojačaju“ (Ad Gentes, br. 16).

se za župe, upravljale socijalnim službama te obavljale đakonsku službu oko oltara.

ŽENE SU BILE ZAREĐENE ZA TE SLUŽBE

Nemoguće je ustvrditi da je svaku đakonsku službu preuzela svaka žena đakon

koju povijest bilježi liturgijskim i epigrafskim svjedočanstvima. Postoji nekoliko liturgijskih ceremonija za ređenje đakona; barem jedna bila je namijenjena za uporabu i za muške i za ženske đakone. Pet liturgija nalazi se u Vatikanskoj knjižnici, a druge su u knjižnicama i samostanima diljem Europe i drugdje. Žene su za đakone zaređivali njihovi biskupi u svetištu tijekom svete mise, u nazočnosti klera polaganjem ruku po zazivu Duha Svetoga. Same su se pričesćivale iz kaleža; biskup im je stavljao štolu oko vrata i, što je važno, nazvane su đakonima.

ĐAKONAT NIJE SVEĆENIŠTVO

Kako se crkvena praksa razvijala i rasla, đakonat je u osnovi bio uključen u svećeništvo. Do početka dvanaestog stoljeća ustalila se praksa da gotovo nitko ne bude zaređen za đakona osim ako nije trebao biti zaređen za svećenika. Muškarci su najprije primali tonzuru i tako postajali pripadnici klera. Zatim su napredovali u koracima ili stupnjevima koji su vodili prema svećenstvu: vratar (ostijarij), lektor, egzorcist, akolit, subđakon, đakon i na kraju svećenik. Praksa, poznata kao *cursus honorum* („red časti“), postojala je sve do poslije Drugog vatikanskog koncila, koji je potvrdio: „Na nižoj su razini hijerarhije đakoni, na koje se polažu ruke ‘ne za svećeništvo nego za služenje’“ (*Lumen Gentium*, 29). Apostolsko pismo Pavla VI. *Ministeria*

quaedam (1972.) ukinulo je praksu tonzure, takozvane niže redove i subđakoniat, zamjenjujući ih laičkim službama lektora i akolita. Danas je uobičajeni način ulaska u svećenički stalež ređenje za đakoniat. Godine 2009. papa Benedikt XVI. kodificirao je modifikaciju pape Ivana Pavla II. br. 1581 Katekizma Katoličke Crkve, tako da kanon 1009.3 Zakonika kanonskoga prava glasi: „Oni koji su postavljeni u red episkopata i prezbiterata, primaju službu i ovlast djelovati u osobi Krista Glave, đakoni pak bivaju osposobljeni služiti narodu Božjem u liturgiji, Riječi i ljubavi.“

PRAVOSLAVNE CRKVE OBNAVLJAJU TRADICIJU

Pravoslavlje ima jasnu tradiciju žena đakona – ili „đakonica“, kako ih oni radije nazivaju – i unutar pravoslavnih Crkava postoji značajna rasprava o obnavljanju te tradicije. Na primjer esej liturgičara Cipriana Vagginiija, OSB. Cam., objavljen u *Orientalia Christiana Periodica*, dokazuje dugu povijest ređenja žena đakonica na Istoku. Uobičajeni argument protiv njegovih i tuđih istraživanja jest da žene nisu bile „zaređene“ nego samo „blagoslovljene“ i ta se zabuna proširila na analizu liturgijskih dokaza na Zapadu. Ipak, liturgije za ređenje muškaraca i žena za đakone identične su ili gotovo takve, s tim da su primarna razlika često imena svetaca koji se zazivaju (Feba ili Stjepan, na primjer) i zamjenice koje se koriste.

CRKVI JE POTREBNA ĐAKONSKA SLUŽBA ŽENA

Zalagati se protiv vraćanja žena u đakoniat znači raspravljati protiv same đakonske službe. Dok su se u ranoj Crkvi uloge žena i muškaraca razlikovale, ne postoji ništa što bi priječilo ženama da preuzmu sve zadatke i dužnosti đakona danas. Đakonsku službu liturgije, Riječi i ljubavi ne treba ograničavati. Papa Franjo je 2021. donio odluku da žene mogu biti postavljene u laičke službe lektora i akolita, koje su potrebne prije đakonskog ređenja.

Žene su već školovane za propovjednice, ali bez ređenja ne mogu propovijedati homiliju za vrijeme mise. Žene koje su već školovane za kanonsko pravo, ne mogu biti samostalne sutkinje u kanonskim postupcima jer nisu klerici. Diljem svijeta žene obavljaju većinu karitativnih djela, često uz financiranje izvana i odvojeno od biskupijskih i župnih struktura. „Dobro je“, kao što je Drugi vatikanski koncil rekao o muškarcima „koji vrše službu doista đakonsku“, „da se polaganjem ruku... ojačaju“ (Ad Gentes, br. 16).

Zaređenje žena u jedinstveni red đakonata poslalo bi veliku poruku Crkvi i svijetu izvan nje, da žene doista mogu biti slika Krista, uskrsllog Gospodina, da su žene stvorene na sliku i priliku Božju.

Važno je da članovi Sinode i cijela Crkva uz molitvu razluče činjenice o ovom ili bilo kojem drugom pitanju koje je pred njima u svjetlu Duha Svetoga i u vjeri da Bog Crkvi neće uskratiti ono što joj je potrebno.

Predstavljanje knjige

Pristup žena zaređenoj službi

„Crkva se zaustavila na viziji žene koja je vezana za ideologiju srednjovjekovne sociologije“, rekao je Andrea Grillo tijekom predstavljanja. „Napustiti te zastarjele kategorije ne znači izgubiti evanđelje nego ga pronaći, otkriti ga na nov način.“

Pripremila: Bruna Velčić

Predstavljanje najnovije knjige Andrea Grilla „L'accesso delle donne al ministero ordinato. Il diaconato femminile come problema sistematico“ (Pristup žena zaređenoj službi. Ženski đakoniat kao sustavni problem) održano je 21. veljače u Rimu. Moderatorica je bila Patrizia Morgante, predsjednica talijanske mreže žena „Donne per la Chiesa“ (Žene za Crkvu), a uz autora na predstavljanju je govorila i bibličarka, umirovljena profesorica Novoga zavjeta Papinskog Sveučilišta sv. Anzelma, Marinella Perroni.

Riječ je o drugoj knjizi koju Grillo posvećuje ovoj temi. Prva nosi naslov „Se il sesso femminile impedisca di ricevere l'ordine: è una questione dottrinale?“ („Ako ženski spol priječi ređenje: je li riječ o doktrinarnom pitanju?“).

Kada se govori o zaređenim službama, misli se na one koje su pridržane muškarcima: đakoniat, prezbiterat i episkopat. Službe akolita i lektora pak otvorene su i ženama. Središnja je teza knjige da više nije održiv stav da žena ne može biti pripuštena đakonatu jer to zahtijeva autoritativnost i sposobnost upravljanja koje žena ne posjeduje, jer je riječ o nadidenom antropološkom i kulturnom shvaćanju. U društvu žene sve više preuzimaju položaje upravljanja i vodstva. „Crkva se, međutim, zaustavila na viziji žene koja je vezana za ideologiju srednjovjekovne sociologije“, rekao je Grillo tijekom predstavljanja. „Revolucije koje su se dogodile zadnjih stoljeća promijenile su gledanje na različite kategorije ljudi, npr. na robove, pa tako i na žene. Napustiti te zastarjele kategorije ne znači izgubiti evanđelje nego ga pronaći, otkriti ga na nov način. Crkva se pak pred tim velikim promjenama zabarikadirala u navodnim tradicionalnim očitostima koje su zapravo predrasude.“

Osvrnuo se također na dvije komisije koje je za pitanje đakonata žena ustanovio papa Franjo, a koje su polučile neuspjeh. Prema njegovu mišljenju problem je bio u tome što su se komisije usredotočile na dokazivanje đakonata žena u povijesti, dok je danas potrebno preuzeti odgovornost i dati sustavan sud o tom pitanju. „Radi se o tome da se usudimo ponuditi tumačenje koje ponovo iščitava povijest u svjetlu ženskog subjekta koji više nije onaj iz 4., 8. ili 12. stoljeća. Komisija koja je orijentirana samo na povijest donosi povijesni sud koji nije odlučujući jer je pastoralni i doktrinarni čin onaj koji ponovo iščitava predaju na nov način. U trenutku kada se doista želi promijeniti disciplinu potrebno je ponovo promisliti nauk, što ne znači mijenjati vjeru nego mijenjati način njezina tumačenja.“

Istaknuo je da put koji vodi pristupu žena zaređenoj službi đakonata proceduralno nije toliko složen, ali potrebno je izbjeći rješenja koja bi ženama jamčila pristup đakonatu drugačijem od đakonata muškaraca. U tome se s njim složila i M. Perroni koja je rekla da je vrijeme za osnivanje komisija koje će promišljati i istraživati đakoniat kao takav jer ne postoji „ženski đakoniat“ nego jedan đakoniat u Crkvi za koji se pitamo mogu li mu pristupiti i muškarci i žene. Istaknula je da ključno pitanje nije pristup svećeničkom ređenju, kako se nerijetko misli, već pitanje ministerijalne konstitucije Crkve koja će biti više đakonska – „služeća“ – i više izričaj krštenih muškaraca i žena. „Jer ako nastavimo čuvati konstrukciju, i samo mijenjati namještaj, to nije dovoljno“, zaključila je M. Perroni.

Razgovor s teologinjom i psihoterapeutkinjom Veronikom Butorac te psihologinjom Laurom Pavičić o temama prevencije nasilja u obitelji, s naglaskom na problemu prisilne kontrole u vezama

Prisilna kontrola, problem koji se ne vidi

Moguće je prepoznati ustaljene obrasce ponašanja kojima se služe zlostavljači, odnosno osobe koje se ponašaju kontrolirajuće. Iako prisilna kontrola nije vidljiva kao fizičko nasilje, ona itekako ostavlja ozbiljne posljedice, a često dovodi i do fizičkog nasilja.

Razgovarala: Helena Anušić

■ **Prisila, kontrola, zlostavljanje, nasilje. O ovim su temama korisnice Doma sv. Ane, žrtve obiteljskog nasilja, razgovarale nedavno, na radionici koja je održana u sklopu programa „Rijeka psihologije“. Učile su iz vlastitih iskustava s ciljem prevencije takvih ponašanja u novim vezama ukoliko ih, po izlasku iz Doma, budu zasnivale. Posebna je tema bila prisilna kontrola koja može biti itekako prisutna i kada fizičko nasilje nije vidljivo i djevojke i žene često to ne primijete odmah. Gđo Pavičić, možete li nam na početku objasniti što je to prisilna kontrola i kako je prepoznati?**

LAURA: Iskristili smo priliku da u sklopu ovogodišnje manifestacije *Rijeka psihologije* održimo radionicu za bivše i sadašnje korisnice s jednom novom temom, prisilnom kontrolom. To je više oblika po-

našanja s ciljem kontrole i nametanja svoje volje nad drugom osobom.

Sva ta ponašanja odvijaju se postupno u čak osam faza i pokušali smo korisnicima predočiti kako u svakoj od tih faza prepoznati neke od ponašanja na koja bi trebalo reagirati i ne prepustiti ih slučaju. Jer prisilna kontrola za cilj ima potpuno demoraliziranje žrtve, negiranje njezinih prava i osobnog izgleda. Na kraju, i djeca i žene u takvim obiteljima trpe značajne posljedice.

■ **Što su vam korisnice posvjedočile i kada su prepoznale takvo ponašanje?**

LAURA: Očekivano, s obzirom na to da je riječ o ciljanoj skupini žena za koje je organizirana radionica, one su se sve prepoznale u opisanim ponašanjima. Svoje doživljaje nakon radionice opisale su rečenicom: „Pa mi kao da smo sve bile udane za istog čovjeka.“

To već govori o tome koliko su zapravo ustaljeni obrasci ponašanja kojima se služe

zlostavljači, odnosno osobe koje se ponašaju kontrolirajuće. Iako prisilna kontrola nije fizički vidljiva, kao nasilje u vezi ili u braku, ona itekako ostavlja ozbiljne posljedice.

Neke su zemlje, poput Velike Britanije, Francuske i nekih država u SAD-u, u svoja zakonodavstva uvele prisilnu kontrolu kao kazneno djelo. Posljedice koje ostavlja po žrtvu jednako su grozne kao i bilo koja druga vrsta vidljivijeg zlostavljajućeg ponašanja.

Osim toga treba istaknuti da je prisutnost kontrolirajućih ponašanja zapravo predznak da bi se moglo dogoditi i teže fizičko zlostavljanje ili čak ubojstvo. Zbog toga je vrlo važno o tome razgovarati.

■ **Gđo Butorac, kao teologu, pastoralcu jasno je da takvo ponašanje nikako ne ulazi u okvir kršćanskog poimanja zaručništva, braka i obitelji. U kojoj mjeri mentalitet patrijarhalne zajednice, koji je prisutan i u našem društvu, utječe na to da osobe prihvaćaju kontrolu zbog očuvanja veze ili braka?**

VERONIKA: Kada je riječ o teološkom poimanju braka, onda prvo trebamo reći kako je teologija braka i obitelji vrlo jasna i nedvosmislena. Drugi Vatikanski koncil u dokumentima *Lumen Gentium* i *Gaudium et Spes*, kao i u kasnijim dokumentima crkvenog učiteljstva, sve do današnjih dana, naglašava da je brak savez između muškarca i žene, savez dviju jednakopravnih osoba koje imaju svoje dostojanstvo iz kojega onda proizlazi vrednovanje i poštivanje svake ljudske osobe. Znači, brak u Katoličkoj Crkvi temelji se na biblijskoj antropologiji i postkoncilskoj teologiji, gdje

nema mjesta ponašanjima kao što je nasilje bilo koje vrste i oblika.

Govoriti danas o patrijarhalnom društvu, u strogom smislu te riječi gotovo je nemoguće. Patrijarhalno društvo na ovim prostorima započinje sa svojim izumiranjem u ranim 50-im godinama. Ali možemo reći da je u mentalitetu još uvijek prisutno. I to je glavni problem. Mi više nemamo patrijarhalno društvo u pravilnom smislu riječi jer su izumrla sela i male zajednice, ali u mentalitetu ga se nikako ne možemo osloboditi. U tom kontekstu treba promatrati iskrivljenu sliku da je pater familias, glava obitelji, onaj koji može gospodariti slobodom osoba koje se nalaze ispod njega u toj obitelji.

Naravno da danas to nije prihvatljivo niti s teološkog, niti s pastoralnog, niti sa sociološkog, niti sa psihološkog stajališta.

■ Gđo Pavičić, na radionici ste upozorili na to da zlostavljači, a moramo reći da postoje i žene koje to čine svojim muževima ili partnerima u vezi, ne žele prekid veze.

LAURA: Kako je rekla Veronika, cijela njihova koncepcija zasniva se na ideji da je partner ili partnerica njihovo vlasništvo. To se već u ranim fazama veze može iščitati u izjavama kao što su: „ti si zauvijek moja“, „moja i Božja“, „moja i ničija“. Tu već postoji prvi signal da će veza krenuti u lošem smjeru.

Naravno, takve se osobe jako pobune na ideju da će ih partnerica ostaviti zbog toga što bažično u sebi nose velik strah od napuštanja. Velik oprez potreban je kada partnerice pokušavaju napustiti takvog partnera jer to su najčešće trenutci koji su okidači za još ozbiljnije nasilno ponašanje.

■ Odluka da se sklopi brak i da se zasnuje obitelj jedna je od važnih odluka u životu svakog pojedinca. U društvu u kojem živimo često se stječe dojam da ne postoji „odgoj za brak i obitelj“. Postavlja se pitanje kada bi zapravo trebalo započeti djecu i mlade pripremati za tako odgovornu zadaću?

VERONIKA: Odgoj za brak i obitelj, započinje samim rođenjem u našoj primarnoj obitelji u kojoj smo rođeni, u kojoj smo odgajani, u kojoj smo rasli, u kojoj smo stasali. Drugim riječima, od samog rođenja dijete gledajući svoje roditelje, djedove, bake, ujake, ujne, strine, stričeve, kako se ponašaju jedni spram drugih, koliko se poštuju i cijene, koje vrednote gaje i na taj način stječe sliku što je to brak i obitelj.

Na temelju te slike dijete uči neke obrasce ponašanja, koje će i samo kasnije

u životu naslijediti. Znamo i sami da djeca najviše uče primjerom, gledajući, a manje slušajući. Ne vjerujem da ijedan roditelj odgaja svoje dijete da bude nasilnik. Svaki roditelj želi da njegovo dijete bude dobra, poštena osoba koja će cijeniti i poštovati drugoga, ali svojim ponašanjem roditelj odašilje puno jaču poruku od onoga što govori. A u nekim obiteljima djeca vide nasilje.

U školskom sustavu također postoji odgoj za brak i obitelj. Mogu potvrditi kao srednjoškolska vjeroučiteljica i razrednica da školski programi iz vjeronauka, kao i sadržaji koji se iznose na satovima razrednika obrađuju teme vezane za brak i obitelj. Djeca tu dobivaju pozitivne slike, modele o braku i obitelji. Ali problem ostaje ukoliko je to dijete samo iskusilo nasilje i nepri-

u društvu, obiteljska i bračna savjetovanja. Postoji i permanentno obrazovanje mladih svećenika, a to je također jedna od tema njihove edukacije. Sve to mogu slušati na studiju teologije i kasnije, ali problem često nastaje u praksi.

Kao prvo, svi mi dolazimo iz naših primarnih obitelji s našim iskustvima i svi nosimo „neku svoju priču.“ Teoretski sve znamo, sve je jasno, ali konkretni život je nešto sasvim drugo. Stoga ostaje pitanje kada se konkretna osoba - svećenik ili bilo tko drugi, nađe u konkretnoj situaciji, s konkretnim čovjekom, djetetom, ženom, nalazi li u sebi dovoljno snage za suočiti se s problemom nasilja u braku i obitelji, kao i nasilja općenito, u društvu, školi, na ulici. Jesmo li dovoljno senzibilizirani da ne zatvorimo oči i okrenemo glavu, kao da nas

■ Gđo Pavičić, kako bismo upozorili naše čitatelje na 'crvene zastavice', na signale koji govore da je riječ o prisilnoj kontroli? Spomenuli ste da osoba žrtvu prvo šarmira, zatim izolira i onda kontrolira. Cijelo to vrijeme, koristit ću izraz s radionice, „žrtva hoda po jajima“. Možete li to objasniti?

LAURA: Tako je. Zlostavljač, odnosno kontrolirajući partner, postaje mjerilo svega u toj vezi. U potpunosti kontrolira odnos. Ono što će žrtve najlakše prepoznati jest zapravo osjećaj straha koji imaju dok žive s takvom osobom. Upravo iz tog motiva – da ugođe zlostavljaču, da ga ne naljute kako on nešto ne bi napravio – počinju se drugačije ponašati.

To znači upravo „hodati po jajima“: nemati više vlastitu volju i odabir za svoja ponašanja nego ih modificirati u skladu s očekivanjima partnera. Naravno da sve to skupa osobu lišava njezina dostojanstva i osjećaja samopouzdanja. Nadalje, ako se radi o obrascu ponašanja koji se ponavlja iz dana u dan, a žrtva se osjeća zapravo kao u zamci, slično kao što se ljudi osjećaju u talačkoj krizi, onda zaista govorimo o žrtvi kontrolirajućeg ponašanja.

Jedan od najočitijih znakova kako će netko prepoznati žrtvu vidljiv je u situaciji kada žrtva pokaže osjećaj olakšanja kada njezin partner napusti prostoriju. To je nešto po čemu ćemo najlakše prepoznati da je veza otišla u krivom smjeru i da je riječ o prisilnoj kontroli za koju ne bi trebalo biti mjesta u zdravoj vezi.

mjereno ponašanje u primarnoj obitelji ili u svojoj široj okolini.

Mislim da bi zato trebalo staviti naglasak na ono proživljeno, ono što dijete iskusiti unutar primarne obitelji, jer upravo su to one vrednote koje će dijete ponijeti sa sobom u život.

■ Kakav je odgoj svećenika za pristupanje problemu nasilja u obitelji? S obzirom na to da su svećenici ti koji imaju kontakt s obiteljima preko pripreme djece za sakramente, kod blagoslova kuća i u drugim prilikama, postavlja se pitanje jesu li oni tijekom studija teologije dobili adekvatnu obrazbu kako bi mogli prepoznati da se u određenoj obitelji događa nasilje?

VERONIKA: Što se tiče odgoja mladih svećenika, budućih župnika možemo reći da oni imaju priliku o tome učiti. Teološki studiji u Hrvatskoj stavljali su i stavljaju još uvijek dosta naglasak na predmete pastoralne teologije, pastoralne psihologije, djelovanja u kriznim situacijama, položaj žene

se to ne tiče, kao da to nije naš problem ili ćemo pokušati pomoći žrtvi nasilja.

Znači, župnici, kada dolaze u kontakt sa svojim vjernicima i obiteljima u svojoj župi, trebali bi na neki način prepoznati da se radi o ženi, muškarcu, djetetu koje dolazi iz nasilničke obitelji ili iz obitelji gdje nešto, kako kažemo, „ne štima“. No tu dolazi pitanje koliko svećenik, posebno ako je mlađi, čak i ako uspije prepoznati da se nešto ružno događa, ima snage i hrabrosti suočiti se s takvim problemom.

Iako nije uvijek lako, tu je jako je važno davati jasne, a ne dvosmislene poruke. Znači, nasilje je nešto što je grijeh. Nasilje nije samo uzeti pištolj i nekoga ubiti, nego znači i nekoga sustavno maltretirati, izostavljati, omalovažavati, ubijati njegovu emociju, psihi, duhovnost. Tu bi svećenik trebao jasnije reći o čemu se radi i u skladu s time postupati.

Ipak, ovo je vrlo složena problematika, često puta je i žrtva ta koja sebi ne želi pomoći, radi straha ili „obzira“ što će drugi reći. Stoga smatram da je prevencija put kojim treba ići kada se radi o rješavanju nasilja u braku i obitelji.

Katekumenat – obnovljena praksa prve Crkve

Katekumenat, priprema odraslih osoba za primanje sakramenata inicijacije, nije samo obuka ili tečaj nego dublji duhovni proces koji uključuje molitvu, promišljanje vjere, proučavanje Svetog pisma i liturgijske prakse te sudjelovanje u životu zajednice.

Piše: Goran Žan Lebović Casalonga

Katolički katekumenat proces je pripreme odraslih osoba za primanje sakramenata inicijacije (krsta, potvrde i euharistije) kojima se postaje članom Katoličke Crkve. Ovaj proces obično se odvija u nekoliko faza i može dijelom biti prilagođen individualnim potrebama i okolnostima kandidata.

POVIJEST KATOLIČKOG KATEKUMENATA

Praksa katekumenata ima duboke korijene u ranom kršćanstvu. U prvim stoljećima kršćanstva osobe koje su željele pristupiti kršćanskoj vjeri prolazile su razdoblje obuke i pripreme prije nego što su mogli primiti sakramente krštenja, potvrde i euharistije. Ovaj proces inicijacije poznat je kao katekumenat, a trajao je od nekoliko mjeseci do nekoliko godina, ovisno o potrebama i uvjetima u pojedinim zajednicama. Priprava je bila protkana katehezom i liturgijom, s tim da se posebno gledalo na to u kojoj su mjeri katekumeni napredovali u kršćanskom načinu života.

Kasnije, negdje od 6. st., odraslih katekumena jedva da je više i bilo. To je dovelo do toga da se liturgija katekumenata i krštenje, kako odraslih tako i djece, slavila u jednom susljednom obredu, a katekumenat po stupnjevima iščeznuo je.

U srednjem vijeku katekumenat je postao manje značajan zbog toga što je većina ljudi bila krštena kao djeca. Međutim, nakon Drugog vatikanskog koncila (1962. – 1965.) obnova katekumenata postala je prioritetom za Katoličku Crkvu. Koncem 19. i početkom 20. st. osjetila se snažna potreba za obnovom drevnog katekumenata po stupnjevima jer je u misijskim područjima – a sve više i u raskršćanjenoj Europi – ponovno bilo odraslih kandidata za krštenje. Oživljavanjem katekumenalnog procesa Crkva je željela osigurati da oni koji pristupaju vjeri to čine svjesno i s punim razumijevanjem.

SVRHA KATOLIČKOG KATEKUMENATA

Svrha je katoličkog katekumenata pripremiti ljude za primanje sakramenata kršćanskog inicijacijskog puta – krštenja, potvrde i euharistije. Osim toga, katekumenat ima za cilj osnažiti vjeru pojedinaca, produbiti njihovo razumijevanje kršćanske vjere i povezati ih s katoličkom zajednicom, osobito sa župom. Katekumenat nije samo obuka ili tečaj nego dublji duhovni proces koji uključuje molitvu, promišljanje vjere, proučavanje Svetog pisma i liturgijske prakse te sudjelovanje u životu zajednice. Zahvaljujući katekumenatu pojedinci imaju priliku upoznati Boga na osobnoj

razini, otkriti njegovu ljubav i naučiti kako živjeti prema kršćanskim vrijednostima.

STUPNJEVI KATOLIČKOG KATEKUMENATA

Katekumenat se obično sastoji od nekoliko faza koje pružaju strukturu i smjer procesu inicijacije. U našim prilikama vidljiva su 3 stupnja katekumenata na putu primanja sakramenata inicijacije.

Prvi stupanj je evangelizacija i predkatekumenat. Ova faza otvara vrata osobama koje su zainteresirane za istraživanje katoličke vjere, ali još uvijek nisu sigurne u svoju odluku. Simpatizeri u ovoj fazi sudjeluju u vjerskim događajima, bogoslužju i zajednici, ali nemaju formalni obrazovni program.

Na drugom stupnju katekumenata počinje formalno obrazovanje i priprema za sakramente. Katekumeni sudjeluju u katehezi koja ih uči osnovama katoličke vjere, liturgije, molitve i moralnih načela. Ova faza može trajati od nekoliko mjeseci do godine dana. Tijekom ove faze simpatizeri se primaju službeno među katekumene, a zatim slijedi razdoblje prosvjetljenja i čišćenja, koja pada u korizmu, vrijeme intenzivne pripreme pred primanje sakramenata inicijacije, gdje kandidati dublje uranjaju u molitvu, post i duhovno praćenje.

Treći stupanj je primanje sakramenata koju slijedi mistagoška faza. Vrhunac je katekumenalnog procesa

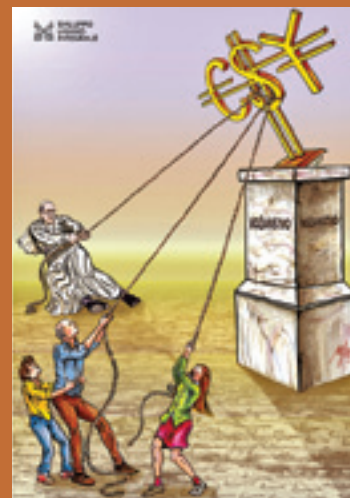
primanje sakramenata kršćanske inicijacije – krštenja, potvrde i euharistije u uskrsoj noći. Tada katekumen postaje član zajednice vjernika. Primanjem krštenja oblači bijelu haljinu, a drevni je običaj bio nošenje bijele haljine tjedan dana iza Uskrsa. Iz toga je nastao izraz Bijela nedjelja, za nedjelju nakon Uskrsa, nakon koje bi krštenici prestajali nositi bijele haljine. Nedjelje koje slijede Uskrs, a čine uskrso vrijeme, katehetski služe da novim krštenicima približe otajstvo Krista i njegovu blizinu i ljubav te da prodube vjeru, zato se tih nedjelja čitaju čitanja gdje Krist govori o sebi u slikama – Krist kao trs, Krist kao vrata, kao dobri pastir itd.

VITALAN DIO ŽIVOTA KATOLIČKE CRKVE

Katekumenat je kao takav vitalan dio života Katoličke Crkve jer omogućava ljudima koji su iz vlastita uvjerenja prihvatili katoličku vjeru da postanu punopravni članovi Katoličke Crkve. Katekumeni se pripremaju za život kao kršćani i pozvani su na kontinuiran duhovni rast i angažman u životu Crkve. Ovaj proces odražava duboku predanost Katoličke Crkve evangelizaciji i pastoralnoj skrbi za one koji traže put vjere.

Nakon Drugog vatikanskog koncila (1962. - 1965.) obnova katekumenata postala je prioritetom za Katoličku Crkvu. Koncem 19. i početkom 20. st. osjetila se snažna potreba za obnovom drevnog katekumenata po stupnjevima

Kako **nacrtati** Papu i njegovu poruku?

Rimski umjetnik Mauro Pallotta ilustrirao je ovogodišnju korizmenu poruku pape Franje. Rimljanima je poznat po umjetničkom imenu Maupal, kojim se potpisuje na grafitima i uličnim slikama – a njegov je omiljeni motiv upravo papa Franjo.

Piše: Anđela Jeličić Krajcar

Mauro Pallotta je prije 10 godina, ubrzo nakon izbora pape Franje započeo na zidovima strogog centra grada Rima prikazivati Papu na nekonvencionalan, a često i zabavan način. Svijet su obišle njegove slike Pape Supermena, ili Pape koji se vozi na romobilu.

Slike Maura Pallotte su promišljene i duboke – njihova poruka provocira na razmišljanje – o poruci, djelu i riječima pape Franje. U konačnici, Mauro Pallotta je iznašao način da evanđeosku poruku pape Franje prevede u suvremeni slikovni jezik, razumljiv modernom čovjeku.

Pitali smo Maura Pallotu, odakle dimenzija radosti u njegovim slikama. One nose snažnu poruku, ali u sebi imaju nešto zbog čega se uvijek nasmiješimo gledajući ih.

“Trudim se spojiti duboku Papinu poruku sa nečim pomalo ironičnim, zahvaljujući tome što pokušavam sintetizirati jedan koncept u grafički oskimoron. U oksimoronu se uvijek skriva neka ironija – i to je moje umjetničko oružje”, rekao nam je rimski umjetnik.

Iako je rođen blizu bazilike Svetog Petra, do 2013. nije razmišljao o tome kako bi prikazao nekog papu, niti kako bi se približio svijetu vjere svojom umjetnošću: “Sve je započelo prije 10 godina, mjesec dana nakon izbora pape Franje. U njemu sam osjetio jednu krajnju empatiju i veliku pažnju prema najslabijim osobama. Zato mi se odmah svidio, i počeo sam pratiti sve što čini, kao i njegove poruke. Tako me počeo poticati i na umjetnički rad”, otkrio nam je Pallotta.

Papu je osobno susreo tri ili četiri puta: “Naši su susreti uvijek bili vrlo kratki. Sjećam se da sam jednom bio toliko uzbuđen da sam ga umjesto “vaša svetosti”, oslovio sa “gospodine Papa” (talijanski: “signor Papa”). Nadam se da će se sjetiti mene i mojih djela, posvećenih njemu”.

Kad ga je Dikasterij za cjeloviti ljudski razvoj angažirao kako bi ilustrirao korizmenu poruku pape Franje, prihvatio je zadatak s velikim ponosom zbog iskazane časti: „Papina korizmena poruka je duboka – a svaka riječ ima izuzetnu težinu, stoga je moj zadatak bio vrlo složen. Pokušao sam sintetizirati duboke koncepte u slikovni jezik jednostavnog stila: u nadi da ih nisam banalizirao, ili učinio površnim. Umjetnički prikaz kršćanskih vrijednosti – je oduvijek bio jedan od važnijih zadataka slikarstva i skulpture“.

Posljednje dvije godine Mauro Pallotta intenzivno radi i na projektima u talijanskim zatvorima, zato ga tema slobode (ključni pojam ovogodišnje Papine poruke) izuzetno zanima i dira: „Prevesti riječi pape Franje u djela, i prenijeti izrečene vrijednosti – to je za mene privilegirani put kako bi poruka daleko dospjela, razbila barijere i popratila osobe u prijelazu pustinje i dosizanju željenog cilja, a to je sloboda“.

Rad sa zatvorenicima daruje neočekivano bogatstvo, pojasnio je Maupal: „Tamo možete susresti osobe koje su proživjele pakao, a sada bolje od ikoga mogu uputiti na put prema raju. Upoznao sam osobe koje su prešle preko životne pustinje, i paradoksalno stigle do unutarnje slobode

koju daruje Bog. Drugi su još na putu, napreduju kroz pustinju, no iako na horizontu ne vide odmorišta, nastavljaju svoj hod, uvjereni da će doći do olakšanja. Biti tamo, i darovati putem umjetnosti tim ljudima instrument za nastavak hoda, pomoći im da prijeđu granice krhkosti svoje prošlosti – to je velika odgovornost, no i iskustvo koje i meni pruža predokus slobode u pustinjama svakodnevice“.

Slike Maura Pallote za ovu korizmu žele na jednostavan i efikasan način popratiti poruku pape Franje, vodeći nas u duboko razmišljanje kako bi napustili svoja ropstva, i došli do istinske slobode.

Na prvoj slici prikazana je pustinja, po kojoj papa Franjo gura “karijolu”, kolica sa vrećom punom vjere. Čavli u pustinji prikazuju stare i nove idole, prepreke koje bi mogle izbušiti gumeni kotač, no slijedeći papu Franjo koji otvara put snagom vjere – ti čavli nestaju. Put je za svakog čovjeka drugačiji, a cilj se može postići.

Druga slika prikazuje Papu koji na zidu nekog zatvora pruža ruku zatvorenicima, pomažući im u bijegu. Zatvorenici su slika suvremenog čovjeka – zatvorenog i porobljenog u strahu i mržnji. Treća slika tematizira migrante, bratstvo, prihvaćanje i promicanje vrijednosti: mladi migranti s loptom – možda buduće nogometne zvijezde – to mogu postati samo ako su prihvaćeni, i ako se vode vrijednostima, za koje Papa, kao nogometni sudac daje – zeleni karton. Četvrta slika prikazuje rušenje idola – koji je prikazan kao diktator u obliku kratice za dolar, euro i yen: Papa uz pomoć konopa, zajedno s mladim ljudima i starijim osobama razotkriva i ruši idolatriju novca.

Do kraja korizme, Maupal će objaviti još tri slike.

Poruka riječkog
nadbiskupa Mate
Uzinića za Uskrs

U dva je biblijska vrta vrebala napast ne slijediti Božju volju nego vlastite želje. Naši su joj praroditelji podlegli, zbog čega su bili istjerani iz vrta i spriječen im je pristup stablu života. Isus se međutim napasti odupro i svojom mukom, smrću i uskrsnućem svim ljudima ponovo otvorio pristup.

Ženo, što plačeš? Koga tražiš? (Lv 20,15)

Drage sestre i braćo, uskrsno jutro započinje susretom Isusa i Marije Magdalene u vrtu u kojem se nalazio njegov grob. Marijina se bol udvostručila jer je, vidjevši odvaljen kamen s grobnih vrata, pomislila da je netko uzeo Isusovo tijelo i premjestio ga drugamo. Kada je Uskrsli pita zašto plače, ona ga ne prepoznaje misleći da je vrtlar. Moli ga da joj kaže gdje je Isus. Kad je on bude zazvao njezinim imenom, ona će ga prepoznati.

Taj govor o vrtu podsjeća nas na druge svetopisamske vrtove. Na rajski vrt – milosno mjesto čovjekova zajedništva s Bogom, ali i mjesto grijeha – te na Getsemanski vrt u kojemu se Isus prije muke i smrti molio i krvavim znojem znojio. U oba je vrta vrebala napast ne slijediti Božju volju nego vlastite želje. Naši su joj praroditelji podlegli, zbog čega su bili istjerani iz vrta i spriječen im je pristup stablu života. Isus se međutim napasti odupro i svojom mukom,

smrću i uskrsnućem svim ljudima ponovo otvorio pristup k drvu života – koje je njegov križ, i k njegovu plodu, koji je njegovo spasenje i on sam. Također, dok je prvi čovjek u vrtu zapodjenuo razgovor sa zmijom, zbog čega je bio poražen, Isus – novi Adam – u vrtu je zapodjenuo jedan drugačiji razgovor: razgovor s Ocem. Isus je u Getsemanskom vrtu molio. Zato je i odolio napasti.

U ovim getsemanskim trenucima Isus nam je bio sličniji nego ikad. U njegovoj tjeskobi i mucu

Želio bih da i mi u Riječkoj nadbiskupiji ovu godinu, koja je pripravna godina za naš nadbiskupijski jubilej 100. obljetnice osnutka biskupije u gradu Rijeci, obilježimo kao Godinu molitve. Poticaj nam je to da i osobno i zajednički još intenzivnije molimo. Ali i da od Isusa i s Isusom naučimo moliti i biti oni koji žive ono što mole.

Prepoznavanje mučenog i poniženog Krista u braći i sestrama preduvjet je prepoznavanja Uskrslog. U njegovoj tjeskobi i mucij koja je uslijedila možemo prepoznati životna trpljenja i strepnje nas samih, naše braće i sestara u Palestini i Izraelu, u Ukrajini i drugim mjestima ratnih sukoba te žrtava različitih oblika nasilja i stradanja: žrtava obiteljskog i drugog nasilja, nerođenih kojima se negira pravo na život, mladih koji su bez nade, ovisnika zarobljenih u svijetu droge, alkohola i kocke, napuštenih starijih osoba, osoba s invaliditetom koje su isključene iz života Crkve i društva, LGBT osoba koje su diskriminirane i nailaze na neprihvaćanje, stranih radnika koji su prevareni i izrabljeni, beskućnika bez krova nad glavom, migranata i drugih. Sve te patnje „časha“ su koju bismo rado zaobišli ili se pravili kao da ne postoji i ne tiče nas se. Molitva nam može i treba pomoći da se s patnjom suočimo i da je nadvladamo, kao i da se odupremo napasti okrenuti glavu od trpljenja naše braće i sestara.

koja je uslijedila možemo prepoznati životna trpljenja i strepnje nas samih, naše braće i sestara u Palestini i Izraelu, u Ukrajini i drugim mjestima ratnih sukoba te žrtava različitih oblika nasilja i stradanja: žrtava obiteljskog i drugog nasilja, nerođenih kojima se negira pravo na život, mladih koji su bez nade, ovisnika zarobljenih u svijetu droge, alkohola i kocke, napuštenih starijih osoba, osoba s invaliditetom koje su isključene iz života Crkve i društva, LGBT osoba koje su diskriminirane i nailaze na neprihvaćanje, stranih radnika koji su prevareni i izrabljeni, beskućnika bez krova nad glavom, migranata i drugih.

Sve te patnje „časha“ su koju bismo rado zaobišli ili se pravili kao da ne postoji i ne tiče nas se. Molitva nam može i treba pomoći da se s patnjom suočimo i da je nadvladamo, kao i da se odupremo napasti okrenuti glavu od trpljenja naše braće i sestara. Prepoznavanje mučenog i poniženog Krista u braći i sestrama preduvjet je prepoznavanja Uskrslog. I samo prihvaćanjem u molitvi Očeve volje, a onda i konkretnim djelima ljubavi koja se nadahnjuju na takvoj molitvi, možemo s Isusom Getsemanski vrt patnje, svoj i naše braće i sestara, preobraziti u vrt radosna susreta i zajedništva s Uskrsim.

Drage sestre i braćo, ovu je godinu pripreme za proslavu jubilarne 2025. godine, koju ćemo slaviti pod geslom „Hodočasnici nade“, papa Franjo proglasio Godinom molitve. Polazeći od promišljanja o Isusovoj molitvi u Getsemanskom vrtu, želio bih da i mi u Riječkoj nadbiskupiji ovu godinu, koja je također i pripravna godina za naš nadbiskupijski jubilej 100. obljetnice osnutka biskupije u gradu Ri-

jeci, obilježimo kao Godinu molitve. Poticaj nam je to da i osobno i zajednički još intenzivnije molimo. Ali i da od Isusa i s Isusom naučimo moliti i biti oni koji žive ono što mole.

Evangelja nam svjedoče da je Isus često molio te da je živio ono što je u molitvi izmolio i spoznao. Takva je molitva potrebna i nama. Treba nam da bismo ojačali svoju vjeru, da bismo mogli prihvatiti i nositi vlastite križeve, kao i da bismo mogli izići ususret drugima i brinuti se na Kristov način za druge i svijet u vremenu u kojem živimo. Uz našu osobnu molitvu, koja treba biti i ostati osobno vrijeme u kojem se susrećemo s Gospodinom i dopuštamo mu da nas dodirne svojom ljubavlju, zaliječi naše rane i probije našu gluhoću i sljepoću kako bismo vidjeli stvarnost Božjim očima i čuli glasove onih koji trpe onako kako ih Bog čuje, u ovoj nam godini osobito na srce stavljam obiteljsku molitvu te zajedničku molitvu naših župnih zajednica, čiji je vrhunac nedjeljna euharistija, ali u kojima molitva može i treba imati i druge oblike, kao što je, na primjer, molitva časoslova, zajedničko čitanje i razmatranje Božje riječi, euharistijsko klanjanje te različiti oblici pučkih pobožnosti.

Neka nas u ovoj Godini molitve u našoj želji za susretom s Gospodinom nadahnjuje Marija iz Magdale, Apostola apostolorum, koja ga je tražila, vidjela i prepoznala, a on joj je obrisao suze te ju je poslao navijestiti njegovo uskrsnuće učenicima. Neka Uskrsli obriše i naše suze i potakne nas da i mi krenemo ususret drugima te se prigremo nad njihove potrebe služeći im u ljubavi i naviještajući im radosnu vijest Kristova uskrsnuća.

Sretan Uskrs!

Za vrijeme Uskrsa pojedemo puno više jaja nego inače. Postavlja se pitanje koliko je to zdravo i koliko dugo kuhana jaja možemo čuvati da ne budu štetna po zdravlje.

Predio: Ivan Host

Uskrsna jaja i zdravlje

Na najveći kršćanski blagdan Uskrs radost na stolove diljem svijeta donijet će šarenilo uskrsnih jaja, koja veliki i mali s veseljem *farbaju* i oslikavaju na Veliku subotu. Mnogima su *poфарbana* jaja (pisanice) postala neodvojiva od Uskrsa. Za vrijeme Uskrsa pojedemo puno više jaja nego inače.

No postavlja se pitanje koliko je to zdravo i koliko se dugo *poфарbana* kuhana jaja mogu čuvati da ne postanu štetna po zdravlje. Svaki Hrvat pojede godišnje oko 200 jaja. Općenita je preporuka nutricionista da se u jednom tjednu pojede najviše 10 jaja, ali vrijeme oko Uskrsa može biti izuzetak. U to vrijeme zdrav čovjek može pojesti nekoliko jaja više nego inače.

Jaja doprinose kvalitetnoj prehrani

Već duže vrijeme slušamo da jaja mogu biti štetna za zdravlje. Posebno se smatralo da zbog visokog sadržaja kolesterola štete srcu i krvnim žilama. No danas se nutricionisti s time više ne slažu u potpunosti.

Jaja sadrže visokovrijedne hranjive tvari, koje su organizmu vrlo korisne. Sadrže npr. za organizam vrlo važne i iskoristive bjelančevine, vitamine A, B, D i folnu kiselinu, kao i mineralne tvari poput željeza i cinka. Ukoliko se konzumiraju s mjerom, značajno doprinose kvalitetnoj prehrani.

Žumanjak jednog prosječnog kokošjeg jajeta sadrži oko 240 mg kolesterola. Kolesterol je inače masnoća koja je u određenim količinama potrebna organizmu za pravilno funkcioniranje. Ako se ne unosi dovoljno hranom onda ga organizam sam stvara (sintetizira). S druge strane pokazalo se da kod unošenja veće količine kolesterola hranom organizam ograniči vlastito stvaranje ove tvari. Tako drži u ravnoteži njegovu koncentraciju u krvi. Danas se smatra da utjecaj prehrane na razinu kolesterola u krvi nije toliko izražen kako se pretpostavljalo. Vrijednosti masnoća u krvi više ovise o mnogim drugim čimbenicima, kao što su tjelesna aktivnost i nasljeđe.

Omiljena hrana sportaša

No i neovisno o blagdanu Uskrsa jaja su kao hrana osobito omiljena kod sportaša. Razlog je jednostavan: naime jedno jedino kokošje jaje sadrži oko šest do osam grama bjelančevina. I to ne bilo kakvih bjelančevina već onih koje tijelo može gotovo 100 % iskoristiti. Sve to bez značajnijeg opterećenja jetre, bubrega i sveukupne mijene tvari (metabolizma). Prije svega naša se muskulatura (mišići) većinom sastoji od bjelančevina, a sportašima je za postizanje rezultata potrebna jaka izgrađena muskulatura.

Prema načinu obrade hrane i tradicionalnih namirnica uskrsni stol znatno je lakši za naše tijelo od božićne trpeze. No ni za vrijeme Uskrsa ne treba pretjerivati s hranom već umjereno konzumirati proljetno povrće, kuhanu šunku i kuhana jaja, od kojih ne treba zazirati jer su itekako dobra za naše zdravlje.

Osim toga jaja su dobra i za zdravlje očiju. Jedno jaje dnevno smanjuje mogućnost pojave slabljenja očnih mišića, i to zbog antioksidansa luteina i zeaksantina. Njih, istina, nalazimo i u povrću kao što su brokula i špinat. No prednost je jajeta što ljudsko tijelo iz njega može apsorbirati više korisnih tvari nego iz biljaka. Zbog navedenih antioksidansa smanjuje se ujedno i rizik od pojave mreže.

Jaja su jedan od najboljih izvora vitamina D nužnog za metabolizam kalcija i fosfora, važnih sastojaka kostiju i zubi. Kako su bogat izvor vitamina i mineralnih tvari, jačaju nokte i kosu. Mnogi su primijetili da imaju gušću kosu, koja i brže raste, nakon što su prehranu obogatili kokošjim jajima.

Žumanjak prosječnog kokošjeg jajeta sadrži i oko 300 grama kolina, mikronutrijenta koji pridonosi zdravlju živčanog sustava i moždanih stanica.

Kuhana jaja imaju kraći rok

Kada kupujemo svježa jaja u trgovini, na kutiji je uvijek naveden datum do kojeg se najmanje mogu koristiti. Uobičajeno je da taj datum iznosi četiri tjedna nakon što su jaja snesena. Ako niste sigurni da je jaje podobno za prehranu, možete učiniti test vodom. Stavite jaja u vodu: ona koja potonu, smatraju se ispravnima za jelo, ona koja plivaju, više nisu preporučljiva za upotrebu.

Ako ste pretjerali s brojem *poфарbanih* jaja (pisanica) i ostat će vam ih i nakon blagdana – postavlja se pitanje koliko ih dugo možete koristiti za jelo. Budite oprezni. Kuhana jaja imaju znatno kraći rok od svježih. Zato zapamtite osnovno pravilo – držite ih u hladnjaku bez obzira na to koliko vam lijepo ukrašavala stol.

Cijela tvrdo kuhana jaja nakon kuhanja još su upotrebljiva najmanje jedan tjedan ako se čuvaju u hladnjaku – a puknuta do maksimalno pet dana. Sobna temperatura puno je veća pa se jaja brže kvare zbog bržeg razvoja mikroorganizama. „Trik“ za dulje trajanje uskrsnih jaja nakon pripreme dakle bio bi da ih čuvamo u frižideru. Ali malo tko ima tu naviku. Naime primaran je cilj uskrsnih *poфарbanih* jaja da budu lijep ukras pa nije ni čudo da ih većina ljudi drži nekoliko dana na sobnoj temperaturi kako bi bila izložena pogledima. Nažalost, u tom slučaju više ih nije preporučljivo koristiti za jelo.

Uskrsna jaja ipak je najbolje pojesti najkasnije u roku od tri do četiri dana nakon kuhanja – i držanja u hladnjaku – jer do tada se sigurno nisu pokvarila, a nakon toga moramo se pouzdati u svoja osjetila. U slučaju da su jaja po mirisu, izgledu ili teksturi drukčija nego inače, najbolje ih je ne konzumirati.

GORANSKI USKRSNI STOL

Zapitate li se kada: Kaj su za Vězēm jeli naši stari?

Piše: Karmen Delač-Petković

Uskrs je, kao najveći kršćanski blagdan, oduvijek bio posebno svečano proslavljan i u Gorskom kotaru. Evo čega se ja, kao tamošnje dijete, sjećam o goranskim Uskrsima.

Za početak bilo je važno očistiti i lijepo urediti kuću, a onda se baciti na pripremu hrane, kolača i uskrsnih ukrasa. Moja je baka imala zlatne ruke pa sam od nje mnogo toga naučila pripremati. Najvažnija stvar na stolu bio je *želodac* odnosno *nadjev*, jelo tipično za Gorski kotar. Priprema se od prosušenog kruha narezanog na kockice, svježih jaja, prepržene na kockice narezane šunke i slanine te začina. Smjesa se posoli koliko jaja „pitaju“, popapri, doda se *nakosani* peršin i dobro se promiješa rukom. U nekim se dijelovima Gorskog kotara doda i *nakosani* mladi luk. Na prvi pogled priprema je vrlo jednostavna, ali štoš je u omjeru – treba naime znati koliko jaja ide na kilu kruha, koliko šunke i slanine. A to se određuje odoka, tijekom pripreme. Zato nitko nema pouzdan pisani recept za to jelo i svaka ga domaćica drugačije spravlja.

U Gorskom kotaru i danas postoji natjecanje, organizira se u Delnicama, gdje se bira najbolji *goranski želodac*. A koliko je to jelo oduvijek posebno, svjedoči nam i uspjeh kuharice skradskog hotela „Zeleni vir“, koja je šezdesetih godina prošlog stoljeća njime pobijedila na natjecanju najboljih jugoslavenskih kuhara...

Sam naziv jela također ima zanimljivo podrijetlo. Smjesom se nadjene kupovno „crijevo“ ili se naprave duguljasti „hljepčići“ i zamotaju u aluminijsku foliju. Nekoć se smjesom nadjenuo sušeni svinjski želudac (prethodno namočen u vodi) pa otuda dolazi naziv *želodac*. Jelo se može pripremiti kuhanjem ili pečenjem, ali meni je kuhano mnogo bolje. Servira se uz kuhanu vratinu ili šunkicu (*kračica*), svježe pečene domaći kruh, mladi luk, rotkvice i, naravno, pisanice.

O pisanicama se puno zna, ali ipak ćemo se prisjetiti bojanja jaja. Nekoć, kad nije bilo industrijskih boja, domaćice su jaja bojale bojama iz prirode – korom breze, ciklom i ljuskama crvenog luka. Ova je zadnja metoda bila i najomiljenija jer je davala najljepše rezultate. Danas se

Moje pisanice obojane ljuskama luka

Od sve hrane na Uskrs odabralo bi se ono najljepše i posložilo u posebnu košaru, čuvanu samo za tu priliku, pokrilo bijelim, vezenim i uštirkanim platnenim ubrusom i ujutro odnijelo u crkvu na blagoslov odnosno žėgin. Ova bi se hrana jela na sam blagdan Uskrsa i od nje se ništa nije smjelo baciti u smeće jer to se smatralo grijehom. Ako bi štogod preostalo, primjerice ljuske pisanica, to bi se bacilo u vatru.

po pisanicama lijepe tzv. preslikači, odnosno naljepnice za jaja, a nekoć se koristilo samo ono što smo imali doma. Kad nisu htjele jednolično obojena jaja, domaćice bi napravile na njima uzorke. Uzele bi li-

stić peršina ili sitan cvjetić, primjerice jaglac ili ljubičicu, i prislonile uz ljusku jaja, a potom sve čvrsto povezale komadićem najlonske čarape. Na pokrivene dijelove nije dospjela boja pa su na pisanicama ostali svijetli obrisi listića i cvjetića. A postojao je i način „šaranja“ pisanica koji je daleko stariji od izuma najlonki pa ga malo tko danas koristi. Jaja bi se ravnomjerno obojala kuhanjem u ljusci luka, a kad bi se ohladila, zakopala bi se u mravinjak. Mravi bi na ovu agresiju na svoj dom borbeno reagirali trčeći po jajima i ispuštajući pritom mravlju kiselinu. Kiselina bi isprala boju od luka pa su jaja ispala krasno prošarana nepravilnim bijelim linijama. A mi, djeca, nadmetali bismo se tko ima ljepše išarano jaje... Ne smijem zaboraviti reći da smo jaja na kraju premazali komadićem slanine kako bi se lijepo sjajala.

V alja spomenuti i starinski običaj tućanja jajima (*trkanje jajc*), osobito raširen u čabarskom kraju. Pobjednik je bio onaj čije je jaje najdulje ostalo cijelo, a za nagradu dobio bi razbijene „protivničke“ pisanice. To je neke malo zločestije igrače nagnalo na nepoštenu igru drvenim pisanicama, a otkriveni prevarant bio bi trenutno diskvalificiran.

Od kolača pripremala se orahnjača, makovnjača i sitni kolačići. U uskrsne kolače ubrajao se i kuglof, odnosno pletenice s jajima koje su, lijepo spletene, podsjećale na lutku pa smo ih mi zvali *bėbicama*. Mama je znala napraviti i zečiće, odnosno ptićice od tijesta... Kasnije su u modu došli i drugi kolači: bijela pita, vanilin kiflice ili požunski rošići. Torte i kolači s kremama, koji se danas spremaju, nisu tradicionalno uskrsno jelo.

Za Uskrs stol se prekrilo najljepšim stolnjakom i ukrasio cvijećem. Ponekad su to bile narcise, ako bi bilo hladno vrijeme, kukurijeci, visibabe i drijemovci, a najčešće *mace*, odnosno cvjetovi lijeske. Baka bi od preostalih ljuski jaja (od pripreme *želoca* ostalo je brdo ljusaka) odabrala one koje su se „lijepo razbile“ pa bi u njih stavila malo zemlje i posadila ljubičicu ili jaglac. Kako bi takva vazica mogla stajati, prilijepila bi je domaćim ljepilom od brašna na mali četvrtast kartončić. Poslije blagdana stavljali smo te mini vazice na prozorsku klupicu, gdje su nas još dugo podsjećale na Uskrs.

Od sve se ove hrane na Uskrs odabralo ono najljepše i posložilo u posebnu košaru, čuvanu samo za tu priliku, pokrilo bijelim, vezenim i uštirkanim platnenim ubrusom i ujutro odnijelo u crkvu na blagoslov odnosno žėgin. Ova bi se hrana jela na sam blagdan Uskrsa i od nje se ništa nije smjelo baciti u smeće jer to se smatralo grijehom. Ako bi štogod preostalo, primjerice ljuske pisanica, to bi se bacilo u vatru.

Ipak, od svega ovoga najdraže mi je sjećanje na odlazak na misu, obiteljsko zajedništvo te mir i posebnu svjetlost uskrsnoga jutra, koje nam je svake godine nudilo novi životni početak...

Blažena noć

Židovski targumi, odnosno prijevodi Staroga zavjeta na aramejskom jeziku, donose predaju o četiri noći od posebna značaja u povijesti spasenja. Svaka od njih značajna je za razumijevanje vazmene noći.

Piše: Bruna Velčić

“O zaista blažene noći, koja jedina zavrijedi znati vrijeme i čas, kad je Krist od mrtvih ustao”, pjeva *Exultet* Vazmenoga bdijenja. Vazmena je noć blažena noć uskrsnuća, ona u kojoj sve prethodne noći povijesti spasenja dosežu svoj vrhunac. Sukladno tome liturgijska čitanja u vazmenoj noći vode nas od tame, koja je vladala prije početka stvaranja, preko noći izlaska iz egipatskog ropstva sve do Isusove smrti i do osvita uskrsnog dana. I samo bdjenje započinje u tami koju potom obasjava Krist, „Danica koja ne zna zalaza“, „povratnik od mrtvih koji svijetli svakom čovjeku“.

Židovski targumi, odnosno prijevođi Staroga zavjeta na aramejskom jeziku, donose predaju o četiri noći od posebna značaja u povijesti spasenja. Svaka od njih značajna je za razumijevanje vazmene noći.

Prva je noć stvaranja, kada je zemlja bila pusta i prazna, tama se prostirala nad bezdanom, a Duh Božji lebdio je nad vodom (Post 1,2). Pustoš i praznina dozivaju u pamet pustinjsku površinu, ogoljenu i suhu, na kojoj ništa ne može procvjetati. A bezdan su duboke vode, opasne i tamne, koje podsjećaju na obitavalište mrtvih. Pustinja, bezdan i tama opskurno su trojstvo ništavila. Oni slikovito predstavljaju ona tamna mjesta duše u kojima vlada beznađe. Mjesta do kojih, naizgled, Bog ne dopire. No i do tih najtamnijih kutaka Duh Božji dopire. To je Božji dah koji se potom pretvara u njegovu riječ. Riječ koja stvara svjetlost i ograničava vladavinu tame na doba noći. Pokorava bezdane vode, stvara nebesa i razotkriva kopno te pustoš i prazninu pretvara u zeleni vrt u koji je smješten čovjek da ga obrađuje i čuva. Tamu prve noći rastjeruje Božja stvaralačka riječ koja ima moć od kaosa stvoriti kozmos – uređeni svijet – i dozvati u život sva živa bića. Tamu noći zamjenjuje svjetlost, a bezplodnost život.

Druga je noć Božje objave Abrahamu, kada je Bog s Abrahamom sklopio savez (Post 15,12,17). To je noć obećanja da će Abraham i Sara, iako već u poodmakloj dobi, dobiti potomstvo koje će nakon robovanja u Egiptu izaći na slobodu i zaposjesti zemlju Kanaan. Kao što riječju

sazdaje svijet, obećanjem Abrahamu Bog utemeljuje izabrani narod. I iako je Sarina utroba jalova poput puste i prazne zemlje, Božja riječ u nju će metnuti život. Neće se obećanje ostvariti bez kušnje. I Abraham i Sara sumnjat će, ali i rasti u vjeri.

Ova druga noć podsjeća na ona tamna mjesta duše u kojima vlada sumnja. No i do tih praznih mjesta, do tih besplodnih šupljina što duboko u nama zjape prazne dopire zvonka riječ Božjih obećanja. To je riječ vječnoga saveza koja starca čini ocem, a staricu majkom. I njima i njihovu potomstvu jamči trajnu Božju blizinu i dar zemlje. Gust mrak druge noći rastjeruje Božja riječ obećanja popraćena zadimljenim žeravnjakom i gorućom zubljom. Mrak pun jeze zamjenjuje svjetlost nade.

Treća je noć izlaska iz egipatskog ropstva. To je noć Pashe, kada je Bog prošao egipatskom zemljom i pobio sve prvorođence, od ljudi i stoke (Izl 12,29), nakon čega je faraon pustio Izraelce da odu. To je noć koju je Jahve „probdio“ da Izraelce izbavi iz Egipta, i koja je odonda Izraelcima, u sve naraštaje njihove, „noć bdjenja u čast Jahvi“ (Izl 12,42). Ovu noć prethodi i naviješta trodnevna tama u koju je Bog zavio Egipat tako da Egipćani nisu mogli jedana drugoga vidjeti, dok je u mjestima gdje su Izraelci živjeli, sjala svjetlost. A slijedi je noć prijelaza preko mora, kada stup od oblaka Egipćanima postaje oblak taman, a Izraelcima svijetao. Čitavu noć Bog na stranu valja vode jakim vjetrovom i suši more kako bi Izraelci mogli prijeći, a u cik zore strmoglavluje Egipćane usred voda te od njih ne ostaje ni jedan jedini.

Treća noć podsjeća na ona tamna mjesta duše u kojima vlada nesloboda. No i do tih naših tamnica u kojima čamimo okovani dopire Božja riječ koja oslobađa. To je riječ koja od voda čini zidove kako bismo izbjegli okovima smrti i imali život u slobodi. Tamu ropstva zamjenjuje jutro oslobođenja.

Četvrta je noć Mesijina dolaska, noć završetka svijeta kada će „lanci zla biti uništeni i željezni jaram slomljen“. Tu noć, koju Židovi očekuju, kršćani mogu prepoznati već u božićnoj noći Isusova rođenja, a posebno u noćima njegove muke i proslavljenja: jer noću Isus biva uhićen i suđen, i mrkla tama prekriva zemlju u času njegove smrti i navečer njegovo tijelo smještaju u grob gdje će počivati do uskrsnog jutra.

Sve noći Isusova života nalaze svoj vrhunac u vazmenoj noći, a skupa s njima i sve prethodno spomenute noći povijesti spasenja jer Isusovo je uskrsnuće novo

Vazmena noć vodi nas na ono tamno mjesto duše u kojemu vlada strah od smrti. Svijeća koju palimo u Vazmenom bdjenju sjeća nas na krštenje kojim smo, zajedno s Kristom, „ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života“ (Rim 6,4).

stvaranje, novi savez i novo oslobođenje. Ono označava konačnu pobjedu nad beznađem, nad sumnjom i nad ropstvom grijeha i smrti.

Vazmena noć vodi nas na ono tamno mjesto duše u kojemu vlada strah od smrti. Svijeća koju palimo u Vazmenom bdjenju sjeća nas na krštenje kojim smo, zajedno s Kristom, „ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života“ (Rim 6,4). Božja Riječ – uskrsli Krist – koji je sam Svjetlo i „sjajna zvijezda jutarnja“ (Otk 22,16) – svojim otkupiteljskim djelom dopire do naših patnji, stradanja i smrti te raspršuje svaki strah. On briše svaku suzu s naših lica u očekivanju Kraljevstva gdje „smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli“ i „noći više biti neće“ te neće trebati svjetla svjetiljke ni svjetla sunčeva jer će nas obasjavati sâm Gospodin, sâm Bog (Otk 21,4; 22,5).

PJESME VELIKOG TJEDNA

Cvjetnicom, Nedjeljom Muke Gospodnje počinje Veliki tjedan. I ovdje, kao i u cijeloj korizmi, prisutan je dvostruki smisao: smrt i uskrsnuće. Počinje trijumfom palmi, nagovještavajući Uskrs, nastavlja se čitanjem muke Gospodnje i završava euharistijom.

Piše: Andrejka Srdoč Geraci

VELIKA SUBOTA, VAZMENO BDJENJE

Na svečanom vazmenom bdjenju slavi se uskrsli Gospodin. Obredi bdjenja prepuni su simbolike: služba svjetla i blagoslov ognja simboliziraju Krista koji je svjetlo svijeta i zove nas na novi život. Vrhunac je svečani vazmeni hvalospjev *Exultet; Bogoslužje riječi*, devet čitanja (može i tri, ne izostavlja se iz Knjige Izlaska) koja govore o povijesti spasenja. Trenutki najveće radosti i raspjevanosti jesu *Slava* i *Aleluja* koje prethode evanđelju koje govore o uskrsnuću. *Krsna služba*, s litanijama Svih svetih, odricanjem od Sotone i krštenjem; *Euharistijska služba* s uskrsnim Kristom.

Služba svjetla: **Svjetlo Kristovo. Bogu hvala!** (PGPN 518); Vazmeni hvalospjev *Exsultet* (svećenik, đakon ili pjevač)

Služba riječi: Knjiga Postanka, pripjevni psalam: **Pošalji Duha svojega** (PGPN 519) ili *Puna je zemlja* (PGPN 99); Knjiga Izlaska, pripjevni psalam: **Zapjevat ću** (PGPN 520) ili **Gospodin je moja snaga**; Knjiga proroka Ezekijela, pripjevni psalam: **Kao što košuta žudi** (TBH 4)

Slava bogu na visini (zvone zvona); Đakon ili svećenik svečano zapjeva ALELUJA i svi ga ponove. Zatim psalmist ili pjevač izvodi Ps 118, a narod odgovara antifonom Aleluja (PGPN 522). Slijedi evanđelje i homilija.

Krsna služba: Za vrijeme škropljenja naroda blagoslovljenom vodom pjeva se **Vidjeh vodu** (PGPN 47). Slijedi svečana euharistijska služba. Na kraju je svečani otpust: **Idite u miru, aleluja, aleluja** (PGPN 42, 1. ili 2.)

USKRS

Pripjevni psalam: **Ovo je dan** (PGPN 531); Posljednica prije evanđelja: **Žrtvi uskrsnici slavu** (PGPN 583); Aleluja: *Žrtvovan je Krist, Pasha naša! Zato svetujemo u Gospodinu!*

USKRSNI PONEĐJELJAK

Pripjevni psalam: **Ti si, Gospodine, baština moja** (PGPN 89 ili 90); Aleluja: *Ovo je dan što ga učini Gospodin: Kličimo i radujemo se njemu!*

Kratice: PGPN Pjevajte Gospodu pjesmu novu; TBH Tebe Boga hvalimo; SPS Svećenička pjevačka služba

CVJETNICA

PRVI OBLIK: PROCESIJA Procesija ne znači imitirati masu ljudi koja je dolazila u susret Kristu nego više znači slijediti Isusa u njegovim posljednjim trenucima na zemlji dajući potpun smisao svojoj zemaljskoj misiji. Ant. **Hosana Davidovu sinu** (PGPN 468), (pozdrav, škropljenje grančica, evanđelje, kratka homilija, procesija): Procesija: **Židovska su djeca** (PGPN 469) i Himan Kristu Kralju: **Slava, čast i hvala ti** (PGPN 470), zatim prepjev Lj. Galetić 471 i Kamil Kolb: *Kad je ono Gospodin* (472). (Svećenik dolazi do oltara, okadi ga, zaključuje zbornom molitvom.)

DRUGI OBLIK: SVEČANI ULAZ Dok svećenik ide prema izlaznim vratima, pjeva se **Hosana Davidovu Sinu**. Zatim blagoslivlja grančice i navijesti evanđelje o ulasku Gospodnjem u Jeruzalem. Poslije evanđelja svećenik s poslužiteljima svečano krene kroz crkvu k svetištu. Za to vrijeme pjeva se **Židovska su djeca**. Iza toga slijedi zborna molitva.

TREĆI OBLIK: OBIČAN ULAZ Dok svećenik ide k oltaru, pjeva se ulazna pjesma s psalmom. Došavši k oltaru, svećenik mu iskaže počast te ode k sjedalu i pozdravi narod. Zatim nastavi misu kao obično. **Služba čitanja**: Psalam: **Bože moj, Bože moj** (PGPN 474); Pjesma prije evanđelja: **Krist postade poslušan** (PGPN 475); Preporuča se pjevati pjesme s temom Muke Gospodnje.

VELIKI ČETVRTAK

početak je Vazmenog trodnevlja. Najveća pažnja usmjerena je na ustanovljenje euharistije i na povijesnu i tradicijsku gestu pranja nogu (ili *mandatum*, nalog ili zapovijed). Slavimo Isusovu posljednju večeru u kojoj se pod prilikama kruha i vina predao učenicima.

MISA POSVETE ULJA (četvrtak ujutro ili srijeda) Ulazna pjesma: **Isus Krist nas učini** (PGPN 499); Pjeva se Slava; Pripjevni psalam: **O ljubavi tvojoj, Gospodine** (PGPN 348); Pjesma prije evanđelja: *Duh Gospodnji na meni je, blagovjesnikom biti siromasima posla me*; Obnova svećeničkih obećanja, ne govori se Vjerovanje; Prikazna pjesma: **Spase svijeta, primi pjesmu** (PGPN 500)

MISA VEČERE GOSPODNJE Ulazna pjesma: **Mi treba da se hvalimo** (PGPN 503); Svećenik zapjeva: **SLAVA BOGU NA VISINI** (zvone zvona); Pripjevni psalam: **Čaša blagoslovna** (PGPN 504); Pjesma prije evanđelja: **Zapovijed vam novu dajem** (PGPN 505); PRANJE NOGU: **Neka u vama ostanu** (PGPN 506) (čitati antifone iz rimskog misala); **Zapovijed vam novu dajem** (PGPN 507); Vjernička molitva, ne govori se Vjerovanje; Darovna pjesma: **Gdje je ljubav, prijateljstvo** (PGPN 508), u povorci se donose darovi za siromahe; Prijenos Svetotajstva: **Usta moja** (PGPN 264 ili dr.); Zadnje dvije kitice: Divnoj dakle pjevaju se kad svećenik stigne na mjesto pohrane. Slijedi klanjanje uz prigodne pjesme.

VELIKI PETAK

je dan kad Crkva ne slavi euharistiju, to je dan posta i pokore, dan Muke Gospodnje. Križ je u središtu meditacije.

Nema ulazne pjesme. Počinje molitvom, pa slijedi Služba riječi. Pripjevni psalam: **Oče, u ruke tvoje** (PGPN 510); Pjesma prije evanđelja: **Krist postade poslušan** (PGPN 475); Evanđelje: Muka Gospodinova po Ivanu; Sveopća molitva: *Poziv* i *Molitva* mogu se pjevati (Svećenička pjevačka služba, str. 75)

Nakon toga slijedi klanjanje Sv. Križu. Svečani napjev: **Evo drvo križa** (PGPN 512 samo odgovor); Jednostavan napjev: **Evo drvo križa** (PGPN 513 samo odgovor); Slijede *Prijekori*: **Puče moj** (PGPN 514); **Castimo te, križu sveti; Usta moja** (PGPN 516 ili 517).

Liturgija pričesti: pričesna pjesma. Nakon pričesti svi se razidu u šutnji.

AKVILEJSKA PATRIJARŠIJA OD UZLETA DO UTRNUĆA

Akvilejska biskupija, koja je postala patrijarhatom 568. godine, imala je ključnu ulogu u pokrštavanju dijelova današnje Riječke nadbiskupije, Istre i drugih krajeva Hrvatske.

Piše: Goran Moravček

Mozaik u bazilici

Dnevno crkveno-upravno područje sa sjedištem u Akvileji, danas gradiću od svega 3500 stanovnika u talijanskoj Furlaniji, imalo je središnju ulogu u kršćanskoj, ali i političkoj povijesti područja današnje zapadne Hrvatske. Akvilejska biskupija, koja je postala patrijarhatom 568. godine, imala je ključnu ulogu u pokrštavanju dijelova današnje Riječke nadbiskupije, Istre i drugih krajeva Hrvatske. Ne samo crkveno, već i gospodarsko moćni, akvilejski patrijarsi imali su kovnicu novca te su raspolagali znatnim dobrima što im je omogućilo da postanu feudalni gospodari Istre, Furlanije i Kranjske.

Patrijarsi su imali veliku ulogu u ranoj crkvenoj povijesti Hrvatske. Gradeški patrijarh imao je vlast na području Pićanske, Pulske, Porečke i Novigradske biskupije u 8. stoljeću, kada njihov utjecaj slabi dolaskom Franaka. Panonsku i dalmatinsku Hrvatsku, koncem 8. i početkom 9. stoljeća na put kršćanske vjere izvodili su također franački misionari, koje je u naše krajeve slala Akvilejska patrijaršija, čije su crkvene poglavare pohodili i hrvatski knezovi, među kojima je bio knez Trpimir (845. – 864.), začetnik narodne dinastije Trpimirovića. On je sa sinovima Petrom, Zdeslavom i Mutimirom hodočastio u Akvileju gdje je kao ugledan gost bio upisan u Čedadski evanđelistar (*Codex Aquileiensis*), pisan u 5. ili 6. stoljeću latinskim jezikom. Taj je rukopis u ranom srednjem vijeku bio štovan stoga što se vjerovalo

kako ga je pisao sam evanđelist Marko. Na marginama Čedadskog evanđelistara od kraja 8. do sredine 9. stoljeća upisivala su se imena hodočasnika koji su posjećivali samostan u Akvileji u kojemu se rukopis prvotno nalazio. Tako su se u njemu, uz Trpimira, našla imena Braslava, koji je u Akvileji bio sa svojom ženom Ventenscelom, te kneza Branimira (879. do oko 892.) i njegove žene Maruše (Mariosa).

SREDIŠTE RANOG KRŠĆANSTVA

Osnovana 181. godine pr. Kr., Akvileja je bila cvjetajući rimski lučki grad, čiji se gospodarski i geostrateški utjecaj protezao do Istre i Norika. U rimsko doba bila je četvrti grad Italije po veličini, nakon Rima, Milana i Capue. Kršćanstvo je rano stiglo na to područje te je već u 3. stoljeću grad imao snažnu kršćansku zajednicu. Prema predaji prvi biskup bio je sv. Hermagor (Mohor) za koga se kaže da je proširio kršćanstvo do Tergeste (današnjeg Trsta), a do Istre i Venecije kršćanske se zajednice osnivaju za vrijeme biskupa sv. Hilarija, koji je prema predaji, kao i sv. Hermagor, podnio mučeništvo.

Prisutnost kršćanstva na području Istre već u drugoj polovici 3. stoljeća u Parentiumu (Poreču) i Poli (Puli) ukazuje na utjecaj Akvileje, odakle su rimski vojnici, trgovci širili novi vjeru na kontinentu sve do Sirmiuma te dalmatinskih krajeva. Iz akvilejske luke na rijeci Natissi mornari su

mogli širiti vjeru do istočne obale Jadrana i otoka. Tada se stvara i snažna kršćanska zajednica na području Tarsatice, što dokazuju ostatci ranokršćanske bazilike u riječkom Starom gradu, čiji se temelji i prekrasni mozaici, danas nažalost pod slojem asfalta, protežu pod Kosim tornjem te dijelom Zborne crkve Uznesenja Marijina. Publica Via Aquileia Tharsaticam bila je položena u smjeru: Aquileia – Tergeste – Ad Malum – Ad Titulos – Tarsatica. Bio je to najpogodniji smjer rimskih pohoda protiv Japoda, Liburna i Delmata. Putovi su od Tarsatice vodili dalje preko Ad Turesa prema Seniji, Jaderi i Saloni u Dalmaciji, odnosno za Sisciju prema Panoniji.

Rimsko Carstvo je u 4. stoljeću bilo relativno stabilno, ali u 5. vijeku, nakon pustošenja germanskih naroda i Huna, kraj je bio neizbježan. Akvileju je 452. godine opljačkao i sa zemljom sravnio hunski vojskovođa Atila u svom osvetničkom pohodu Italijom.

NOVA AKVILEJA NASTALA U GRADU

U ranom srednjem vijeku, 568. godine, nakon što su je osvojili Langobardi, patrijarh Paulin s dijelom stanovnika seli se na obližnji otok Grado (Gradež), koji je bio pod bizantskom upravom. Paulinovi nasljednici nazivaju se patrijarsima Nove Akvileje.

Tijekom 7. stoljeća papa je držao patrijarha u Gradu jedinim legitimiranim

AKVILEJSKA BAZILIKA: SPOJ RAZLIČITIH EPOHA

Akvilejska bazilika predstavlja izniman arhitektonski spoj različitih epoha te je kao iznimna crkveno-povijesna građevina uvrštena na Listu svjetske baštine UNESCO-a. Njezina osnova potječe iz kasnog 4. stoljeća, a patrijarh Popon (1019. – 1042.) u 11. stoljeću značajno je obnavlja. Nakon potresa u 14. stoljeću obnovljena bazilika dobila je današnji monumentalni izgled. Podni mozaici u bazilici u Akvileji, otkriveni krajem 19. i početkom 20. stoljeća, predstavljaju jedne od najimpresivnijih ostataka izvorne crkve. Njihova izgradnja započela je po nalogu biskupa Teodora, koji je vjerojatno sjedio na biskupskoj stolici od 312. do 323. godine. To je upravo period nakon Milanskog edikta 313. godine, koji je omogućio kršćanima slobodu vjeroispovijesti. Zaslužan je za izgradnju prve crkve u Akvileji, koja se sastojala od dviju usporednih dvorana. Mozaici u južnoj dvorani, poznati kao Teodorovi mozaici, površine od oko 760 m² i s natpisom posvećenim njemu, predstavljaju najveći mozaički pod na prostoru Zapadnog Rimskog Carstva iz tog razdoblja.

nasljednikom akvilejske stolice. Naziv „patriarca Gradensis“ bio je priznat patrijaršima Primogeniju i Agatonu, koji su sudjelovali na Lateranskim sinodama naslovom „episcopus sanctae Aquileiensis ecclesiae“.

Pod vlašću Langobarda bio je izabran u Akvileji drugi patrijarh, koji je imao crkvenu vlast nad langobardskom Italijom. Sjedište mu je od 735. bilo preseljeno u današnji Cividale.

Po završetku langobardske vladavine (774.), kako bi ponovo stekli svoju vlast nad Istrom, važnim i bogatim područjem crkvene pokrajine, gradeški su se patrijarši nastojali othrvati Francima i patrijaršima u Cividaleu. Međutim, na crkvenom saboru u Mantovi 827. godine priznali su akvilejskog biskupa kao jedinog legitimnog patrijarha te su pristali da se Grado svede na jednu od župa Akvileje.

Ova odluka crkvenog sabora izazivala je beskrajne sporove i dovela do obilja

nasilja koje je iscrpilo i osiromašilo otočnu gradešku Crkvu. Papa Leo 9. potvrdio je 1053. godine Novu Akvileju sa sjedištem u Gradu, kao i to da patrijarh iz Grada treba biti trajni poglavar i metropolit cijele Venecije i Istre, dok je biskup iz Cividalea trebao imati svoju jurisdikciju unutar granica bivšeg langobardskog teritorija.

UKINUĆE AKVILEJSKE PATRIJARŠIJE

U doba dužda Dandola (1131. – 1186.) gradeški je patrijarh preselio svoju rezidenciju u Veneciju 1451. godine, iako je tamo već postojala biskupija. Napokon papa Eugen IV. presjekao je gordijski čvor ukinuvši titulu gradeškog patrijarha te je ustanovio Mletački patrijarhat.

Za vladavine Karla Velikog patrijarh Maksencije (811. – 833.) vraća se u Akvileju, gdje nakon njega, sve do tridesetih godina 15. stoljeća, stoluju njemački pa-

trijarsi, među kojima se istaknuo patrijarh Poppo (1019. – 1045.). On je iz temelja sagradio današnju baziliku sa zvonikom i patrijaršijsku palaču. Premda se u njegovo doba moć Akvileje povećala, te je ona u 12. stoljeću imala 17 sufraganskih biskupija, patrijaršija u Gradu ostala je izvan Akvilejske patrijaršije. U 13. stoljeću patrijarh Berthold von Andech, koji je ujedno bio hrvatski ban i istarski markgrof, prenio je 1238. godine sjedište moćne crkvene pokrajine u Udine (Videm).

Metačka Republika i habsburška Austrija širile su svoju moć nauštrb akvilejskih posjeda. Sukobi dviju sila odražavali su se i na crkvenom planu tako da je papa Benedikt XIV. Bulom „Iniuncta nobis“ ukinuo preostali patrijarhat 1751. godine i umjesto njega osnovao dvije nadbiskupije, jednu u Udinama (Videmu) za mletačke zemlje na sjevernom Jadranu, a drugu u Gorici za austrijske posjede.

CELSE COSTANTINI, APOSTOLSKI ADMINISTRATOR RIJEKE

U patrijaršijskoj crkvi u Akvileji nalazi se ploča koja čuva spomen na Celsa Costantinija (1876. – 1958.), jednog od rektora akvilejske bazilike. Njegova je uloga zabilježena u povijesti Rijeke. S dužnosti rektora bazilike u Akvileji papa Benedikt XV. šalje Costantinija u Rijeku, gdje je bio apostolski administrator od proljeća 1920. do jeseni 1922. godine, u doba dramatičnih zbivanja nastalih talijanskim upadom, najprije D'annunzijevih, a potom „regularnih“ vojnih postrojbi što je u konačnici 1924. godine dovelo do aneksije Rijeke fašističkoj Kraljevini Italiji (1924. – 1943.). Apostolski je delegat u Kini do 1933. godine, gdje ga smatraju utemeljiteljem kineske mjesne Crkve. Nakon povratka u Rim postaje tajnikom (1935.) Kongregacije za nauk vjere. Pokrenut je postupak za njegovu beatifikaciju.

Biskupijski Caritas obilježio Dan života i Dan bolesnika

Članovi Caritasa Gospičko-senjske biskupije i ove su godine, povodom Dana života i Dana bolesnika, tj. Gospe Lurdske posjetili najslabije članove našeg društva.

Za Dan života 4. veljače, posjetili su Rodilište opće bolnice u Gospiću. Rodiljama i trudnicama darovali su voće, kekse, sok i novčani dar za dijete.

Povodom Dana bolesnika, koji se obilježava 11. veljače, posjetili su Dom za starije u Gospiću i Otočcu. Starim i nemoćnim korisnicima doma, darovali su darove koji su im izmamili osmijeh na licu, a i pokoju suzu.

Biskupijski Caritas Gospičko-senjske biskupije nastao je po njezinom osnutku 2000. godine. Ravnatelj je Biskupijskog Caritas Luka Blažević, dok administrativna briga pripada Kati Matanić. Skladište BC-a vode Jure Brkljačić i Katarina Horvatović Pavičić. Biskupijski Caritas skrbi za 350 korisničkih obitelji na području biskupije.

„Nije dobro da je čovjek sam” naslov je poruke pape Franje za XXXII. Svjetski dan bolesnika, koji se obilježava 11. veljače. Papa upozorava kako kultura rasipanja prečesto prevladava čak i u zemljama koje su u miru, u kojima političke odluke ne uspijevaju staviti u središte dostojanstvo ljudske osobe i njezine potrebe. Osim toga, liječenje se ne smije svesti na „samo zdravstvene usluge” već mora biti popraćeno ‘terapijskim savezom’ između liječnika, pacijenta i člana obitelji.

Na spomendan Gospe Lurdske, 11. veljače u katedrali Navještenja BDM kancelar biskupije Mišel Grgurić i župnik o. Anto Knežević slavili su misu za bolesnike, liječnike, medicinsko osoblje i djelatnike.

„Molimo, braćo i sestre, da nam Bog podari zdravlje od tjelesnih guba i različitih bolesti, ali još više da nas očisti od gube koja je zahvatila naše duše. Neka nam Gospodin udijeli spremnost na suradnju s njime da odbacimo iz svojega života ono što je nevaljano, zarazno i pogubno za naše duše. Na taj način bit ćemo radosni navjesticima onoga što nam Bog svima dariva i ono što primimo kao dar nesebično ćemo dijeliti s bližnjima”, rekao je u propovijedi kancelar.

Korizmeni susret svećenika

U Biskupskom je ordinarijatu u Gospiću 19. veljače održan tradicionalni korizmeni susret svećenika Gospičko-senjske biskupije. Prvi dio programa započeo je u katedrali molitvom Trećega časa te pokorničkim bogoslužjem koje je vodio o. Tiho Radan, župni vikar u Gospiću.

Drugi dio susreta održan je u Biskupskom ordinarijatu. Nakon pozdrava dijecezanskog upravitelja Richarda Pavlića Karlo Šoljarić i Valentina Borovac su kao članovi Odbora za organizaciju SHKM-a u Gospiću, svećenicima detaljnije predstavili organizaciju i sam događaj koji će se održati u svibnju. Predstavili su priručnik s katehezama kao vid pripreme mladih na SHKM te način prijave mladih na Susret. Prikazali su planirani Biskupijski križni put, te priručnik za župne dopisnike. Također, pozvali su župnike na suradnju u organizaciji i dočeku mladih u te dane.

Nakon izlaganja kancelar Mišel Grgurić imao je kratki sastanak sa svećenicima gdje ih je uputio u trenutno stanje u Biskupiji.

SHKM Gospić na Tik Toku

Susret hrvatske katoličke mladeži bit će održan 4. svibnja ove godine u Gospiću. Tom prilikom Odbor za organizaciju tog događaja odlučio je doprijeti do što većeg broja mladih. Prateći današnji trend aktivnosti mladih na društvenim mrežama, uz postojeće profile na Facebooku i Instagramu, odlučili su otvoriti službeni profili i na Tik Toku. Različitim video sadržajima informirat će mlade o svemu važnom vezanim uz Susret.

Pozivamo sve one koji žele doprinijeti raznolikosti sadržaja, npr. kako se oni pripremaju za Susret, neka šalju video uratke na mail shkm2024@gmail.com.

Profil na Tik Toku možete pronaći pod imenom [shkm.gospic.2024](https://www.tiktok.com/@shkm.gospic.2024)

Koga tražiš

Ako uskrsnuti znači ustati, mogli bismo pomisliti da je priča ovdje gotova jer to činimo svaki dan, nekoliko puta. Zašto je onda ovo ustajanje toliko drugačije?

Piše:
Daria
Ljevar

Mislim da se o Uskrsu, trudeći se reći nešto pametno, kaže možda malo previše. Čini mi se dovoljnim pronaći značenje riječi uskrsnuti, zatim se podružiti sa ženom koja je tražila i našla, i s dvojicom muškaraca koji su rano ujutro, još za mraka postali prvi svjedoci i navjestitelji tog izvanrednog događaja.

Ako uskrsnuti znači ustati, mogli bismo pomisliti da je priča ovdje gotova jer to činimo svaki dan, nekoliko puta. Zašto je onda ovo ustajanje toliko drugačije? Magdalena ga je ljubila puno, zato što joj je učinio sve i zato što bez Njega nije znala kako nastaviti živjeti. Ljubila ga je tako da je bila spremna okrenuti cijeli grad, da se pobrine za onoga koji joj je ljubavlju vratio dostojanstvo i dao smisao svemu što živi, učinila je sve da mu uzvratilj ljubav za ljubav. On joj je na ljubav odgovorio. Utješio je i poslao navijestiti. Njih dvojica, svaki u svojim mislima, dotrčali su tamo, do zaglavnog kamena. Svaki na svoj način povjrovaše. Ivan, vjerujem, zbog ljubavi i časti koje su mu iskazane u Dvorani i na Kalvariji. Petar, koji je uvijek kontra, znao je prepoznati trenutak zbog kojeg mu je oprosteno i što uopće znači biti nečija stijena. Svatko iz svog kuta, umoran od borbe. Bili su tamo. Nije im bilo jasno kako ni zašto, ali su bili u prisutnosti čuda.

Ako mene pitate, jedino o čemu trebam razmišljati je tko sam ja u fantastičnoj trojci. Koliko sam spreman okrenuti svoj svijet za Ljubljenoga, koliko sam siguran u ljubav i vjernost koja mi je iskazana i koliko mogu svoje mane staviti u pozadinu divnog Svjetla. Jedino što nam želim je pronaći mjesto u fantastičnoj trojci i tako otkriti Uskrs!

Godišnje hodočašće Riječke nadbiskupije:

Susret s Papom i svetišta sjeverne Italije

Riječka nadbiskupija svoje redovito godišnje hodočašće održat će početkom mjeseca srpnja. Pod motom „Stopama svetaca” hodočašće će započeti misom s papom Franjom u Trstu 7. srpnja., a potom se do 11. srpnja nastaviti po svetištima sjeverne i srednje Italije. Sve informacije i tijek puta vidljivi su na plakatu na poveznici.

Za Riječku nadbiskupiju ovo putovanje organizira IHTIS - iskusna i pouzdana hodočasnička agencija. Prijave i svi pripadajući čini obavljaju se isključivo elektronskim putem preko poveznice:

<https://ichtisonline.com/putovanja/24397-italija-rijecke-nadbiskupije/>

Molimo osobe koje nisu vične radu na računalu da za pomoć oko prijave i ostalih formalnosti zamole nekoga mlađega u obitelji ili među prijateljima.

Za sve nejasnoće i upite možete se izravno obratiti agenciji IHTIS na telefon 091 156 5 156.

Više pogledajte na www.ri-nadbiskupija.hr

Stopama svetaca - program

Trst - Schia - Vicenza - La Verna - Asiz - Cascia - Ravenna

Polazak: 07. 07. 2024. nedjelja | Povratak: 11. 07. 2024. četvrtak

1. DAN / 07.07. / NEDJELJA

Rijeka - Trst - Schia - Vicenza

Okupljanje u ranim jutarnjim satima na dogovorenom mjestu koje ćemo dostaviti pisanim putem 40 dana prije polaska zajedno s detaljnim uputama za pakiranje kao i imenima smještaja na hodočašću, uslugama i ostalim korisnim informacijama. Ukrcaj u autobuse i polazak prema Trstu gdje ćemo se pridružiti euharistijskom slavlju s papom Franjom u Trstu 7. 7. 2024. prilikom zatvaranja susreta „Socijalni tjedan katolika u Trstu”. Nakon završetka mise nastavak putovanja prema mjestu Schiouz upoznavanje detalja života Svete Giuseppe Bakhite uz zaustavljanja za osvježenja. Po dolasku u svetište čašćenje relikvija i zajednička molitva. Odlazak prema hotelu. Smještaj, noćenje, večera.

2. DAN / 08.07. / Ponedjeljak

Vicenza - La Verna

Odlazak prema svetištu La Verna. Na putu priprava za jedno od najvažnijih svetišta sv. Franje koje ove godine proslavlja obljetnicu 800 godina (1224. - 2024.) Po dolasku obilazak svetišta, kapela stigmi, sudjelovanje u glasovitom križnom putu s franjevcima koji se svaki dan zaustavlja, baš kao i sv. Franjo, na postajama Kristova predanja. Slijedi posjet "Sacro Speco" -špilji Franjine molitve i križnom putu iz 14. st. u poslijepodnevnim satima. Gospina bazilika, kapela rana, kapela ukazanja.

3. DAN / 09.07. / UTORAK

La Verna - Asiz

Odlazak prema Asizu. Razgled započinjemo posjetom crkvi sv. Klare gdje se časte relikvije sv. Klare kao i njezine sestre Agneze. Slijedi nastavak prema crkvi Santa Maria Maggiore, nekadašnjoj kapelici biskupske palače gdje se čuva neraspadnuto tijelo mladog blaženika Katoličke Crkve bl. Carla Acutisa "Božjeg influencera". Slijedi šetnja gradom koji je pravi UNESCO-ov biser kulture; nastavak prema bazilici sv. Franje, mjestu gdje se čuva i časti grob sv. Franje.

4. DAN / 10.07. / SRIJEDA

Asiz - Cascia - Asiz

Posjet Cascii i svetištu sv. Rite, svetece nemogućeg.

5. DAN / 11.07. / ČETVRTAK

Asiz - Ravenna

Vožnja prema Ravenni starom etruskom naselju nastalom u 1. tisućljeću prije Krista, zatim s kršćanstvom postaje središte biskupa, metropolija, a od 402. glavni grad Zapadnog Rimskog Carstva. Glasoviti grad mozaika. Grad u kojem je napisana Božanska komedija i gdje se nalazi grob D. Alighierija. Posjet i glasovitom Pavlinskom samostanu i Gospinu svetištu i bazilici Santa Maria in Porto, zaštitnici grada, gdje se čuvaju relikvije sv. Pavla pustinjaka. Nastavak prema Rijeci uz zaustavljanje, pjesmu i molitvu.

Gotovinska cijena: 439 €

ŠIFRA ARANŽMANA: 24397

Svjetski dan bolesnika

U bolesnima i nemoćnima prepoznamo Isusa koji trpi

Bog nas hoće preobraziti, hoće svakome od nas darovati vječnu ljubav, ozdraviti nas od zla, izliječiti naše odnose koji su se poremetili, ali prvenstveno smjera ozdraviti naše srce. Želi izvaditi srce kameno, koje je puno sebičnosti, ravnodušnosti prema bližnjemu i dati nam srce od krvi i mesa.

Povodom obilježavanja 32. Svjetskog dana bolesnika i proslave blagdana Blažene Djevice Marije Lurdske, u nedjelju 11. veljače u kapucinskoj crkvi Gospe Lurdske u Rijeci svečano euharistijsko slavlje za bolesnike, starije, nemoćne, medicinsko osoblje i zdravstvene ustanove predvodio je vikar za kler Riječke nadbiskupije Vjekoslav Đapić, u zajedništvu sa župnikom Eugenom Pavlekom i drugim svećenicima Riječke nadbiskupije s kojima je pod misom bolesnicima podijelio sakrament bolesničkog pomazanja.

Nadahnut biblijskim čitanjima, u svojoj propovijedi Đapić je istaknuo kako je vjeru teško živjeti u iskustvima bolesti i drugih nevolja, ali čak i tada vjernik zna da u svojoj boli i trpljenju nije sam nego se upravo u tim trenucima približava Kristu Patniku, koji jedini daje smisao svakom obliku bolesti i patnje.

„Često je teško živjeti vjeru u svijetu u kojem živimo zato što u naš ljudski život dolaze nevolje i kušnje, počevši od teških bolesti, progonstava, ratova koji dovedu u pitanje čovjekovu egzistenciju i onu temeljnu nit na kojoj visi njegov vjernički život, a to je njegov odnos s Bogom. Pitamo se: kako kada dođu takve situacije? Samo je jedan put, a to je isti onaj dar vjere, koji je u kušnjama izložen, a koji nam donosi istinitu sigurnost da je Bog s nama. Bog je

sa mnom u ovoj mojoj sadašnjoj situaciji koja me toliko teško pogodila. Ta situacija nije mi oduzela Boga jer njega ništa ne može oduzeti. Kada povjeruje Bogu i otvori mu vrata svoga života, događaju se neopisive promjene u samom čovjeku. Od one situacije koja je bolna i teška, koja tjera čovjeka u očaj, nameću mu misli da Boga nema, da je Bog kriv. Kada čovjek otvori vrata i iznutra ga ispuni Duh Božji, tada dobiva odgovore zašto i kako te vidi da sve ima svoj smisao, da nije sam u svome križu i svojoj patnji“, kazao je propovjednik i u nastavku istaknuo da smisao bolesti i patnje proizlazi iz Kristova spasonosnog trpljenja, a kao primjer povjerenja u Božje vodstvo i plan koji ima sa svakim čovjekom, ukazao je na Blaženu Djevicu Mariju, Isusovu majku.

„Upravo su najveće kušnje kada čovjeka zadesi i pogodi bolest. Tada je u opasnosti da izgubi odnos s Bogom. Ako je čovjek vjere i ispunjen Duhom Božjim, onda će uvijek imati odgovor i na tako teške situacije. Gospa je imala strahovitu kušnju. Gledala je svoga Sina kao umire na križu, ali nikada u težini i boli nije izgubila vjeru da Bog vodi život i dopušta i one teške situacije kako bi se okrenulo na dobro puno toga, još i više nego što smo mogli očekivati da će nam biti darovano u životu. Po mucu i smr-

ti Sina Božjega svi smo primili Božji lijek i Liječnika koji je za vrijeme zemaljskoga života ozdravljao i liječio bolesnike, ali koji ozdravlja i u duši kada ona izgubi Boga, kada se udalji od Boga, uđe u mrak i izgubi svjetlo. Tada i u takvim situacijama Bog traži čovjeka“, rekao je Đapić i u zaključku propovijedi potaknuo okupljene vjernike da po zagovoru Gospe Lurdske, u svojim svakodnevnim obvezama, iskuse radost predanosti Bogu te budu ljudi molitve koji će služiti Bogu u svojim bližnjima i znati se u osobnim kušnjama, poput Marije, obratiti Isusu.

„Svadba u Kani Galilejskoj. Dolazi kušnja, nema vina. Gospa vidi i obraća se Sinu koji čini čudo – pretvara vodu u vino. Isto to Bog čini u životu svakome od nas. I nas hoće preobraziti, hoće svakome od nas darovati vječnu ljubav, ozdraviti nas od zla, izliječiti naše odnose koji su se poremetili, ali prvenstveno smjera ozdraviti naše srce. Želi izvaditi srce kameno, koje je puno sebičnosti, ravnodušnosti prema bližnjemu i dati nam srce od krvi i mesa. Takvo srce Bog daruje po milosti svetih sakramenata, po svojoj riječi koja nas hrani i po svome tijelu i krvi u presvetoj euharistiji da njegovim srcem možemo gledati svoje bližnje, u bolesnima i nemoćnima prepoznati Isusa koji trpi, a u svojoj bolesti da se znamo obratiti njemu“, zaključio je propovjednik.

Nadbiskupijsko pastoralno vijeće: Za Crkvu koja sluša i prati

U Velikoj dvorani Nadbiskupskog ordinarijata 15. veljače održana je redovna sjednica Nadbiskupijskog pastoralnog vijeća, pod predsjedanjem riječkog nadbiskupa Mate Uzinića i moderatorom, vikarom za pastoral, Mariom Gerićem. Nakon navještanja i razmatranja nad Božjom riječi iznijeto je izvješće Nadbiskupijskog povjerenstva za sinodalne susrete i dijalog o provođenju Nadbiskupijskog pastoralnog plana u smislu nastavka sinodalnih procesa u Riječkoj nadbiskupiji. Nakon što je u listopadu prošle godine održana 16. redovna Opća skupština Biskupske sinode u Vatikanu, u čijem središtu je bila tema sinodalnosti, Generalno tajništvo Sinode pripremlilo je smjernice za daljnja primišljanja u mjesnim Crkavama. Iste su predstavljene na sjednici, a mogu se pročitati i u novom broju mjesečnika Riječke nadbiskupije „Zvona“.

Iznijeti su prijedlozi za obilježavanje proslave blagdana sv. Vida, zaštitnika Riječke nadbiskupije i grada Rijeke, kao i za Go-

dinu molitve kao pripremnu godinu za proslavu Jubileja 2025. „Hodočasnici nade“. Također, spomenut je prijedlog hodočašća vjernika Riječke nadbiskupije u Trst u srpnju na misu u povodu zaključenja Socijalnog tjedna katolika u Italiji, koju će predvoditi papa Franjo.

Na temu: „Za Crkvu koja sluša i prati“, vijećnici su imali rad u skupinama nakon kojih su iznijeti zaključci koji su vodili u smjeru nužnosti stvaranja ozračja slušanja u župnim zajednicama. Stvaranja zajedništva župne zajednice koja se okuplja i koja nije ovisna isključivo o afinitetima župnika, nego i sama može prepoznati potrebe župljana i biti na raspolaganju za pomoć, prioritet je za stvaranje Crkve koja 'sluša i prati' vjernike u njihovim životnim situacijama. Slušanje je blagoslov i Crkva koja sluša jest blagoslovljena Crkva, poručio je na ovu temu riječki nadbiskup.

30. godišnjica Franjevačke mladeži na Trsatu

U najstarijem hrvatskom marijanskom svetištu, Majke Božje Trsatske, u subotu 3. veljače obilježena je 30. godišnjica Franjevačke mladeži na Trsatu – Frame Trsat. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je njezin duhovnik, Marko Čosić u zajedništvu s franjevcima Sinišom Pucićem, Matijom Marijićem, Zvonimirom Brusačem i salezijancem Danijelom Dragičevićem. Pod misnim slavljem sedam mladih framaša obnovili su svoja krsna obećanja sa željom da nastave dijeliti iskustvo kršćanskog života u bratstvu Franjevačke mladeži i na taj način odgovore na ljubav i poziv Isusa Krista. Ovoj proslavi nazočili su i članovi bratstva Franjevačkog svjetovnog reda MB Trsat na čelu s ministrom Dunjom Osojnak Marinović, ali i framaši iz drugih krajeva Hrvatske, a glazbeno je animirao zbor Majke Milosti od kojih su neki također i bivši članovi Franjevačke mladeži Trsat. Zajedništvo okupljenih zaključeno je prigodnim programom i druženjem u prostorijama Trsatskoga svetišta.

U propovijedi koju je okupljenima uputio nekadašnji trsatski framaš, a sadašnji župni upravitelj Župe sv. Nikole Tavelića na Krnjevu, franjevac Siniša Pucić, prisjetio se početaka Frame Trsat te opisao vlastito iskustvo življenja Franjevačkog bratstva koje i danas, nakon 30 godina, nastavlja okupljati mlade oko Isusa Krista i Božje riječi te živjeti kršćansko poslanje, nadahnuto primjerom sv. Franje Asiškog.

„Uključit ću srce kada govorim o Frami i sjetiti se početaka koji su još u ratnim godinama, kako za mnoga mjesta u Hrvatskoj, tako i za ovaj naš kraj u kojem je vladala jedna tuga, besmisao, praznina među ljudima, a onda je Gospodin upalio svjetlo na Trsat. Bio jednom jedan fratar po imenu Berislav Đurić koji je bio dovoljno hrabar i došao pred gvardijana te rekao: 'želim pokrenuti Framu'.

Što to znači Frama, taj pokret, zajednica mladih? Trideset godina Frame na Trsatu je povijest koja svjedoči što je Frama učinila za nas koji smo bili dio nje, ali isto tako i za mnoge ljude koji su bili povezani s Framom.

Tražite nove načine donošenja Krista svima

Propovijed je okupljenima uputio nekadašnji trsatski framaš, a sadašnji župni upravitelj Župe sv. Nikole Tavelića na Krnjevu, franjevac Siniša Pucić

Sjećam se da me je osvojila jedna od prvih rečenica, kada je izišla definicija da je Frama naša druga obitelj. Da nije tako, danas ne bismo govorili o toj bogatosti, plodnoj povijesti Franjevačke mladeži ovdje na Trsatu. Ne bi bilo zvanja za prvi red, za obitelji... To je doista nešto veliko. Ta ljubav koja nas je vezivala bila je nešto više od običnog susreta petkom, nešto što bih doista nazvao obiteljskim zajedništvom“, istaknuo je Pucić te pobliže opisao značenje i smisao obećanja koja su pod misnim slavljem obnovili, a neki od framaša po prvi put izrekli i tako se odazvali na življenje evanđelja te služenje bratstvu po primjeru sv. Franje.

„Isus često voli spominjati sliku ovce i pastira. Opet je to jedna slika obitelji. U Isusovoj prvoj obitelji bilo je 12 ovaca. U prvoj generaciji Frame bilo je 4 framaša. Današnjih sedam obećanika su, rekli bi-

smo u očima svijeta tako malobrojni i na jednom svom novom početku. Jer dati obećanje ne znači samo sjećati se svih lijepih trenutaka što smo dosad prošli u Frami, nego povući crtu, započeti ispočetka s novim zanosom, novom ljubavlju, novom željom za tu našu obitelj, koja je dar od Boga. Toliko je mladih izvan ovih prostora koji šeću u ovisnostima, besmislu, a mi smo ovdje imali svoj drugi dom. Zašto? Zato što nam je Gospodin dao jedno veliko poslanje i rekao: - dajem vam jednu obitelj. O vašoj ljubavi, spremnosti, trudu, davanju ovisit će koliko će ta obitelj rasti. I evo nas, došli smo do 30 godina“, kazao je propovjednik i poručio okupljenima, a osobito obećanicima, da se ne zatvaraju u sebe, nego uvijek iznova traže nove načine donošenja Krista svim ljudima, osobito mladima, kojima on može promijeniti živote i dati im novu perspektivu, novu nadu.

Što vjernik laik može naučiti od Eckerta

Ove godine, 12. ožujka, obilježavamo 109. obljetnicu smrti dr. Rudolfa Eckerta, intelektualca, novinara, katoličkog laika, čovjeka čvrste vjere i potpunog pouzdanja u Boga. Eckert je bio mladić koji nam je sa svojih 26 godina ostavio primjer života koji u središte stavlja Boga i vršenje Njegove volje.

Rođen u Travniku 1889. godine, a nakon studija u Zagrebu i Pragu, Eckert odlazi u Njemačku i Belgiju gdje usavršava svoje socijalne kompetencije i pomaže ljudima u potrebi. Nakon toga odlazi u Rijeku gdje postaje urednikom *Riječkih novina* zahvaljujući kojima nastavlja promovirati svoja katolička stremjenja i ohrabrivati ljude za život s Bogom. S obzirom na teške uvjete i okolnosti u kojima su nastajale *Riječke novine*, Eckert je bio primoran dati ostavku na mjesto urednika tog časopisa te odlazi u vojsku. U vojsci je obolio od leukemije te je 12. ožujka 1915. završio svoj ovozemalj-

ski život ispunjen dobrim djelima, vjerom u Boga i ljubavi prema čovjeku.

Iako je Eckertov ovozemaljski životni vijek potrajao samo 26 godina, suvremeni čovjek, vjernik laik, od njega može mnogo naučiti. Eckert je primjer kako se uvijek valja pouzdavati u Boga, u teškim trenucima osobito, jer nas takvi trenutci vode bliže Bogu i suobličuju s njime. Potrebno je uvijek zalagati se za ispravne, pravedne i Božje stvari koliko god nas ljudi htjeli odvući od toga. Stvoreni smo za vječni život, a ne za ovozemaljski. Eckert je to znao i tako živo. Čak i u trenucima svoje najteže fizičke boli pred smrt nije mario za zdravlje ako ono nije bila Božja volja. Kako je sam rekao: „Potpuno odan u Njegovu presvetu volju živim i umirem.“ Uzorom na njega, u kojem god staležu bili, nastojmo biti potpuno Božji, živimo i radimo ono na što nas on poziva jer jedino tako naš život može biti kvalitetan, ispunjen i Bogu ugodan.

U izradi smjernice za dodjele i opoziv kanonskoga mandata

Predstojnici katehetskih ureda Riječke nadbiskupije i Krčke biskupije Ksenija Rukavina Kovačević i Zvonimir Seršić održali su 21. veljače u Nadbiskupskom domu u Rijeci radni sastanak u svezi s nacrtom dokumenta HBK o dodjeli i opozivu kanonskog mandata (*missio canonica*) za vjeroučitelje/ice u školi i odgajatelje/ice u vjeri u predškolskim ustanovama pod nazivom „Smjernice katehetskim uredima i uredima za vjeronauk u školi pri podjeljivanju i opozivu kanonskoga mandata“, za koji je Nacionalni katehetski ured HBK zamolio sve biskupijske predstojnike da ga na metropoljskoj razini iščitaju, korigiraju i nadopune, nakon čega će objedinjena radna verzija teksta biti poslana na verifikaciju Hrvatskoj biskupskoj konferenciji.

Sastanku je nazočio i riječki nadbiskup metropolit Mate Uzinić koji je pozdravio i zahvalio predstojnicima na njihovu stručnom doprinosu izradi ovog dokumenta. Predstojnica Rukavina Kovačević prenijela je pozdrave predstojnika Katehetskog ureda Gospićko-senjske biskupije Nikole Turkalja, kao i njegove pisane prijedloge i nadopune nacrtu teksta.

Tijekom iščitavanja nacrtu predstojnici katehetskih ureda iznijeli su niz konstruktivnih prijedloga, a u razgovoru je nadbiskup Uzinić posebno skrenuo pozornost na potrebu razlučivanja okolnosti u kojima danas živimo kao društvo i kao Crkva u odnosu na društveno-političke i vremenske prilike u kojima je bio uveden školski vjeronauk i predškolski vjerski odgoj, a samim time i definiranje postupka dodjele i opoziva kanonskog mandata.

Prema postojećem nacrtu, ovaj dokument neće imati obvezujuću snagu javno-pravnog akta nego će služiti kao unutarcrkveno pomagalo savjetodavnog karaktera dijecezanskim biskupima i biskupijskim katehetskim uredima i Uredu za vjeronauk u Republici Hrvatskoj.

U završnom dijelu radnog sastanka predstojnici katehetskih ureda analizirali su eksperimentalni kurikulum „Svijet i ja“ za osnovne škole koji je u javnosti predstavljen kao sadržajna i organizacijska alternativa konfesionalnom vjeronauku. U njemu se navodi da mu je svrha „biti mostom između dvaju svjetova – vanjskog (svijet činjenica) i unutarnjeg (svijet vrijednosti)“ te da je „dominantno usmjeren na razvoj kompetencije kritičkog mišljenja – kompetencije budućnosti, kompetencije 21. stoljeća, kompetencije cjeloživotnog učenja, kvalitetnog učenja i dobrog poučavanja.“

Na poseban način predstojnici su se osvrnuli na pojedine ishode vezane uz religijski i etičko-vrijednosni sadržaj koji je u kurikulumu predložen u reduciranom i parcijalnom obliku, čime vrlo oskudno može doprinijeti cjelokupnom razvoju kritičkog mišljenja učenika osnovnoškolske dobi.

Susret svećenika i vjeroučitelja Crikveničkog dekanata

Jačati osjećaj pripadnosti župi

U prostorima Župe sv. Jakopa ap. u Jadranovu, u subotu 17. veljače, održan je susret svećenika i vjeroučitelja Crikveničkog dekanata. U sinodalnom duhu međusobnog slušanja jednih drugih, vjeroučitelji, župnici župa Crikveničkog dekanata, zajedno s riječkim nadbiskupom Matom Uzinićem, dekanom Goranom Žanom Lebovićem Casalongom, župnikom Jadranova Jaroslavom Wilczynskim, razgovarali su o važnim temama pastorala s vjeroučenicima.

Na susretu koji je započeo molitvom, župnik je okupljene kratko upoznao s poviješću Župe Jadranovo te iskustveno kazao kako su ljudi toga kraja željni razgovora sa svećenikom, a što je izuzetno važno u aktualnom trenutku individualizma u kojemu današnji čovjek živi. Osvrnuvši se na pročitani odabrani evanđeoski ulomak, vjeroučitelje je nadbiskup Uzinić potaknuo na poniznost, 'malenost' poput djece, da se ne uzdižu iznad onih kojima su poslani. Potaknuo ih je da im dijete bude model prema kojemu trebaju oblikovati povjerenja u Boga. U radnom dijelu susreta, razmjennom iskustava, razgovaralo se o mnogim temama.

Upozoreno je na sve veći broj disfunkcionalnih obitelji iz kojih dolaze vjeroučenici i izazova kojih donose. Roditelji imaju sve manju ulogu u vjerskom odgoju djece i nerijetko su vjeroučitelji i župnici prvi od kojih djeca dobivaju saznanja o vjeri. Prisutnost vjere u obiteljima ne smije se pretpostavljati jer prisutno je dosta 'ranjenih' obitelji, sebičnosti u društvu, narušenog povjerenja i nedostatka elementarnog vjerskog znanja, upozoreno je na susretu.

Potrebno je, također, razvijati ozračje pripadnosti župnoj zajednici, uključivati u župni pastoral sve generacije te da svećenik bude samo 'asistent' pastorala kojega župljani provode, rečeno je na susretu.

Stepinac o ljubavi prema neprijatelju

Riječka Župa sv. Ane na Gornjoj Vežici proslavila je u subotu 10. veljače blagdan suzažtitnika župe, bl. Alojzija Stepinca. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je župnik Matulja Pero Marijanović, u suslavlju sa župnikom Markom Gregićem i drugim svećenicima.

U propovijedi nadahnutoj pročitanim svetopisamskim čitanjima te blagdanom i 64. obljetnici smrti blaženog Stepinca Marijanović je istaknuo važnost očuvanja baštine, baštine koja, kako je i Stepinac govorio – obvezuje. Stepinac je bio osoba jasnog identiteta i integriteta. Bio je čovjek vjere i čovjek istine, poručio je propovjednik.

Aktualizirajući Stepinčeve poruke, propovjednik je ohrabrio vjernike da ih od ljubavi prema neprijateljima ne odvraća njihova zloća, jer je jedno čovjek, a drugo je njegova zloća. "Čovjek je Božje stvorenje, a zloća je ljudsko djelo. Ljubi ono što je Bog stvorio, a ne ono što je čovjek uradio." Proslavi se odazvao velik broj župljana koji su nakon mise pristupili čašćenju relikvija bl. Stepinca.

Pastoral LGBTIQ+ vjernica i vjernika

Pastoralna briga alat je milosrđa, oprosta, jednakopravna tretmana iskustava i potreba svih vjernica i vjernika. Pastoralni rad razvija prostore koji pružaju podršku, sigurnost, razumijevanje, dijalog.

nas je Bog stvorio – Coming out u Katoličkoj Crkvi. Snimljen je također drugi dio filma te je objavljen zbornik radova pod naslovom same inicijative.

Navedeni primjeri samo su neki od brojnih. LGBTIQ+ tematika sve je više prisutna, kako u društvu tako i na teološkim fakultetima, župama te u pastoralnom radu. U njemačkom govornom području, kako je već ukratko prikazano, pastoral LGBTIQ+ osoba, odnosno vjernica i vjernika prisutan je u raznim formama unazad nekoliko godina.

Pastoralna briga ne podrazumijeva samo rad svećenika ili časnih sestara. Pastoralna briga zadaća je svih vjernica i vjernika. Ova zadaća podrazumijeva dijalog vjernica i vjernika, upoznavanje s potre-

● Piše: Tanja Grabovac

Pastoralna briga, općenito govoreći, pastirska je briga o raznim i različitim potrebama vjernica i vjernika. Pastoralnim radom i pastoralnom brigom unaprijeđuje se dostojanstvo ljudske egzistencije. Ljudska egzistencija, potrebe i problemi vjernica i vjernika stoje u prvom planu. Drugim riječima, pastoralna briga alat je milosrđa, oprosta, jednakopravna tretmana iskustava i potreba svih vjernica i vjernika. Pastoralni rad razvija prostore koji pružaju podršku, sigurnost, razumijevanje, dijalog.

Pastoral LGBTIQ+ osoba, odnosno LGBTIQ+ vjernica i vjernika podrazumijeva upravo sve navedeno. Pastoral LGBTIQ+ vjernica i vjernika prvenstveno podrazumijeva da LGBTIQ+ vjernice i vjernici postoje te da njihovi životi, njihova iskustva i njihove potrebe imaju mjesta u vjerskim zajednicama. LGBTIQ+ pastoralna briga, stoga nije drugačija ni različita od bilo koje druge pastoralne brige ili podrške. Kao takva za zadaću ima razumijevanje potreba i iskustava drugog ljudskog bića. To drugo ljudsko biće zaslužuje dostojanstvo, podršku, mjesto susreta, mjesto življenja dijaloga.

U odnosu na navedeno, postavljaju se mnoga pitanja: imaju li LGBTIQ+ vjernice i vjernici zbilja adekvatnu pastoralnu brigu? Imaju li sigurna mjesta podrške? Koliko su njihova iskustva i potrebe vidljive? Koliko je društvo okupljeno osuđivanjem i odbacivanjem bilo koga tko je drugi ili drugačiji? Koliko nas zaokupljenost sukobima i osuđivanjem osljepljuje u viđenju druge ljudske osobe kao stvorenja Božjeg? Kao bližnjeg? Kao osobu jednakog dostojanstva? Imaju li LGBTIQ+ vjernice i vjernici druge vjernice i vjernike kao svoje bližnje u podršci, u dijalogu?

U prethodnih čak nekoliko desetljeća aktivne su mnogobrojne LGBTIQ+ grupe, kao i inicijative, te pokreti unutar Katoličke Crkve. Ove skupine i inicijative rijetko su poznate i rijetko su tema unutar Katoličke Crkve u Hrvatskoj, kao i u Bosni i Herce-

govini. Jedna je od najvećih krovnih organizacija koja okuplja kršćanske LGBTIQ+ grupe ekumenski Europski forum LGBT kršćanskih grupa. Forum je aktivan od 1982. godine te okuplja više od četrdeset LGBTIQ+ kršćanskih grupa u više od dvadeset država Europe. Nadalje, Katolički LGBT+ komitet u Njemačkoj od 2011. godine okuplja razne katoličke skupine te surađuje s Radnom skupinom za LGBT pastoral Njemačke biskupske konferencije.

U Austriji je primjerice od 1990. godine aktivna ekumenska grupa *Homosexuelle und Glaube*, pod novim nazivom: *Queer Glauben Wien – Queer vjernici Beč*. Skupina trenutno ne okuplja samo kršćanske vjernice i vjernike nego je otvorena drugim vjeroispovijestima. Ova je skupina aktivna u mnogim crkvenim prostorijama protestantske Evanđeličke Crkve u Austriji. Evanđelička Crkva aktivna je u brizi i pastoralnoj podršci LGBTIQ+ vjernicima i vjericama. Jedno od zanimljivih načela Crkve tiče se upravo načela jednakosti svih osoba, uključujući i LGBTIQ+ osobe: „Evanđelička Crkva u Austriji zalaže se za načelo jednakosti i jednakog tretmana svih ljudi koji čine zajednicu Evanđeličke Crkve, a posebno onih koji su zbog svog spola ili seksualne orijentacije, zbog svoje invalidnosti, zbog svoje etničke pripadnosti izloženi diskriminaciji.“

Jedna je od najvećih inicijativa i pokreta u Njemačkoj inicijativa *OutInChurch – Für eine Kirche ohne Angst – Za Crkvu bez straha*. Inicijativa je aktivna od siječnja 2022. godine. Više od sto zaposlenika i zaposlenica Katoličke Crkve u Njemačkoj javno su se *autovali* kao gay, lezbijke, biseksualne, *queer* i trans osobe. Ovakav je javni čin *autovanja* kao takav bio prvi u povijesti. Trenutno inicijativa broji više od 650 članova odnosno članica, snimljen je dokumentarni film *Wie Gott uns schuff – Coming out in der katholischen Kirche: Kako*

Koliko nas zaokupljenost sukobima i osuđivanjem osljepljuje u viđenju druge ljudske osobe kao stvorenja Božjeg? Kao bližnjeg? Kao osobu jednakog dostojanstva? Imaju li LGBTIQ+ vjernice i vjernici druge vjernice i vjernike kao svoje bližnje u podršci, u dijalogu?

bama drugih, istinsko slušanje i razumijevanje drugih, pružanje podrške, biti mjesto sigurnosti za drugoga, ne osuđivati drugoga. S obzirom na pastoralnu zadaću svih nas, na svakom vjerniku i svakoj vjernici ostaje odgovornost u njezinu ispunjavanju. Nadasve, pitanje koje bi nas trebalo voditi LGBTIQ+ pastoralom, kao i bilo kojim drugim pastoralom, jest upravo koliko sam ja sam odnosno sama podrška te mjesto sigurnosti i milosrđa prema drugome?

Autorica je asistent na Teološkom fakultetu u Grazu i bavi se pitanjima i znanstvenim istraživanjima pastoraleta LGBTIQ+ osoba. Aktivistica je za ljudska prava, a fokus su joj istraživanja queer, LGBTQ i feminističke studije, feministička teologija, seksualnost, etika te pastoralna skrb za manjine u Crkvi i društvu.

Oratorij „Za križem“ s Jelse u Rijeku

Križ je dio naše svakodnevnice

Dugotrajnim aplauzom publike na nogama Riječani su nagradili izvođače oratorija „Za križem“, Mješoviti župni zbor „Sveta Cecilija“ iz Jelse na otoku Hvaru, i Bratovštinu Presvetog Oltarskog Sakramenta, koji su u petak 23. veljače u katedrali sv. Vida u Rijeci koncertno približili hvarsku procesiju koja je 2009. uvrštena na UNESCO-ovu listu reprezentativne nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Zbor i oratorij pripremio je skladatelj i dirigent Slavko Reljić, koji je te večeri dirigirao u riječkoj prvostolnici.

Dobrodošlicu svima poželio je na početku rektor katedrale Mario Tomljanović, a nakon njega o procesiji je govorio župnik Jelse Stanko Jerčić. Tradicija procesije duga je 500 godina i neprekinuto se događa u noći s Velikog četvrtka na Veliki petak. Obuhvaća šest mjesta otoka Hvara: Jelsu, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrbosku, kroz koja se pjevaju pjesme i napjevi koji su izvedeni na koncertu, poput: „Nut mislimo o tom danas ki na križu umri za nas...“, „Psalam 50. – Smiluj se meni, Bože“, „Gospina krunica“ i druge skladbe. Križ nosi križonoša, vjernik laik, kojemu župnik u crkvi predaje križ uz kraći nagovor, u kojem ističe značenje procesije i čast koja mu je pripala. Staza je duga 25 kilometara i križonoša nigdje ne smije sjesti. On te noći samo hoda noseći križ i u crkvama kleči. U zoru, dolaskom u Jelsu, u posljednjim metrima proce-

sije križonoša trči u naručje svome župniku, što je kao uvod u koncert u Rijeci predstavljeno prije glazbene izvedbe.

Trostavačni oratorij sastoji se od niza tradicijskih napjeva za liturgijske i paraliturgijske pjesme koje se u Jelsi pjevaju tijekom korizme i Velikog tjedna. Manji broj napjeva potječe iz Staroga Grada i grada Hvara. Vrhunac oratorija predstavlja izvedba drevne poeme iz 15. stoljeća „Gospin plač“, koja svojim arhaičnim napjevom predstavlja jedinstvenu glazbenu pojavu. Ova je poema u Rijeci izvedena u mraku, uz ugašena svjetla u riječkoj prvostolnici i zapaljene baklje u rukama članova Bratovštine, koje su približile publici autentičnost izvedbe na hvarskoj procesiji.

Riječki nadbiskup Mate Uzinić posebne zahvale uputio je voditelju zbora, dirigentu i skladatelju Slavku Reljiću, kao i župniku Jelse Stanku Jerčiću, za posvjedočeno prijateljstvo i blizinu koju su, unatoč udaljenosti, nastavili gajiti. Na kraju najavio je da će oratorij „Za križen“ u subotu 24. veljače u 18 sati biti izveden u crkvi Uznesenja BDM u Crikvenici, a u nedjelju 25. veljače nadbiskup će predvoditi misu u katedrali sv. Vida u Rijeci s početkom u 11 sati i na njoj će propovijedati župnik Jelse. Na misi će, uz katedralni zbor, pjevati i župni zbor iz Jelse.

Nadbiskup Uzinić po završetku koncerta uputio je zahvalnu riječ gostima s otoka Hvara, kao i Miljenku Kapoviću, predsjedniku Organizacijskog odbora i članu Bratovštine Presvetog Oltarskog Sakramenta. Zahvalio je što su Rijeku uvrstili u 'svoju procesiju' i pridružili mjestima kroz koja prolaze i pjevaju drevne korizmene napjeve. „Hvala vam što ste prenijeli emocije biblijskog čovjeka i emocije vaših predaka koje možemo usvojiti kao svoje emocije jer križ i ono što je povezano s križem dio je i naše svakodnevnice“, rekao je Uzinić.

